

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı

**ZITLIK KAVRAMININ DALGA OLUŞUMLARIYLA SANATSAL
OLARAK YORUMLANMASI**

Elif ODABAŞ

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2019

ZITLIK KAVRAMININ DALGA OLUŞUMLARIYLA SANATSAL OLARAK
YORUMLANMASI

Elif ODABAŞ

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
Seramik Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Sanat alıŐması Raporu

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Elif Odabaş tarafından hazırlanan "Zıtlık Kavramının Dalga Oluşumlarıyla Sanatsal Olarak Yorumlanması" başlıklı bu çalışma, 15.03.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Çalışma Raporu olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Özçelik (Başkan)

Prof. Kaan Canduran (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi R.T. Buğra Özer

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Pelin Yıldız
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatlarda arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesini verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/H.Ü Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.⁽³⁾

15/03/2019

Elif ODABAŞ

“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

(1) Madde 6.1 Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması ve patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, **tez danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** ile iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6.2 Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumalara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7.1 Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2 Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik sürecinde enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* **Tez danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanının **Prof. Kaan Canduran** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Elif ODABAŞ

ÖZET

ODABAŞ, Elif. *Zıtlık Kavramının Dalga Oluşumlarıyla Sanatsal Olarak Yorumlanması*, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Ankara, 2019.

Yaşamımızın her anında, karşımıza çıkabilecek olan herhangi iki zıt durumun bir araya gelerek bir bütünü oluşturmasıyla meydana gelen zıtlık kavramının Heraklitosla birlikte ortaya çıkış aşamasından itibaren incelenmesiyle anlamlandırılması ve zıtlık kavramının dünya üzerinde var olan düzenini sağlayan diyalektik yasasıyla anlatılmasıyla, bu yasanın doğanın diyalektiği üzerinden işlenmesiyle sürdürülmektedir.

Diyalektik; karşıtlıkları kullanarak gerçekleştirilen akıl yürütme biçimidir. (Turkedebiyatı,2007) Sanat tarihi boyunca bütün sanat dallarında zıtlığın bir eser yaratım sürecinde kavram olarak kullanıldığı görülmektedir.

Raporun birinci bölümünde; zıtlık kavramının kelime anlamından başlayıp tarihsel sürecine kadar araştırılmasıyla devam eden araştırmada doğadaki her şeyin birbirine bağlı olması ve sürekliliğinin olmasının anlatıldığı diyalektik kavramıyla bağlantısı işlenmiştir. Diyalektik kavramının doğanın düzenindeki yeri anlatılmıştır. Doğa olaylarından seçilen dalga hareketi açıklanıp doğanın diyalektiği üzerinden yorumlanmıştır. Plastik sanatlarda dalga formu çalışan sanatçılar araştırılıp, yorumlanmıştır.

İkinci bölümde ise tüm bu teorik süreçteki bilgiler ile özgün seramik uygulamalarla dalga oluşumları yorumlanmıştır. Rapor kapsamında karşıtlıkların kullanılması ile sanat eseri tasarlamamanın yöntemleri, dalga formu üzerinden seramik uygulamalara yansıtılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın çıkış noktası, insan yaşamına dair zıtlık kavramının ve zıtlığı oluşturan iki farklı olgunun arasındaki bağın yine doğa olayları sonucu oluşan dalga formları üzerinden sanatsal olarak yorumlanmasıdır.

Anahtar Sözcükler : Zıtlık, Diyalektik, Doğanın Diyalektiği, Dalga

ABSTRACT

ODABAŞ, Elif. Artistic Interpretation as the Concept of Contrast with Wave Formation. MFA Art Study Report, Ankara, 2019.

The fact that the concept of contradiction between two opposing situations, which can be encountered in every moment of our lives, coming together and forming a whole, is examined with Heraclitus, the concept of the dialectical law that provides the existing order in the world, and the notion of contrast means of the dialectical law that provides the existing order, the dialectic law is carried out through the dialectic of nature.

“Dialectic; is a line of reasoning using contrasts.” (Turkedebiyatı,2007) Throughout art history, it is seen that in all art branches, contrast is used as a concept in the process of creating a work.

In the first part of the report ,at the study of the concept of contrast, starting from the word meaning to the historical process, everything is connected to each other in nature and its connection with the dialectic concept of its continuity processed. The role of dialectic in the order of nature is explained. The wave movement chosen from natural events is explained and interpreted through the dialectic of nature. Artists working in the wave form of plastic arts are researched and interpreted.

In case of second part, all of these theoretical processes and personal ceramic wave works were interpreted. Using contrasts in other words contradiction in the context of the report methods of designing art, It has been tried to be reflected to the ceramic applications by way of waveform.

The starting point of this work, the concept of contrast as regards of human life the connection between the concept of contrast and two different relation again as a result of natural events resulting composed from the wave forms of artistic interpretation.

Keywords: Contrast, Dialectic, Dialectics of Nature, Wave

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
GÖRSEL DİZİNİ	vii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: TEORİK SÜREÇ	2
1.1. Zıtlık Kavramı	2
1.2. Diyalektik ve Zıtlık	6
1.2.1. Doğanın Diyalektiği	10
1.3. Dalga Formlarının Doğanın Diyalektiği İçerisinde Yorumlanması ..	12
1.4. Plastik Sanatlarda Dalga İmgesinin Kullanımı	15
1.4.1. Plastik Sanatlarda Zıtlık ve Diyalektik Temaları	26
2. BÖLÜM:KİŞİSEL UYGULAMALAR	33
SONUÇ	48
KAYNAKÇA.....	51
EK1. TURNİTİN RAPORU	

Görsel Dizini

Görsel 1: Yin Yang.....	8
https://es.wikipedia.org/wiki/Yin_y_yang	
Görsel 2: Dalga.....	12
httpspixabay.comtrdalga-müthiş-deniz-beach-doğa-1615404	
Görsel 3: Katsushika Hokusai, <i>The Great Wave off Kanagawa</i>	16
httpseyahat.mynet.comkanagawanin-buyuk-dalgasi-nasil-bu-kadar-unlu-oldu-1184888	
Görsel 4: Gustave Courbet, <i>The Wave</i>	17
httpswww.staedelmuseum.deencollectionwave-1869	
Görsel 5: Venessa Mae 1	18
httpsmymodernmet.comvanessa-mae-paintings-of-waves	
Görsel 6: Venessa Mae 2	18
httpsmymodernmet.comvanessa-mae-paintings-of-waves	
Görsel 7: Denise Romeck, <i>Refraction</i>	19
httpsmymodernmet.comdenise-romecki-ocean-wave-sculptures	
Görsel 8: Denise Romeck, <i>Refraction</i>	20
httpsmymodernmet.comdenise-romecki-ocean-wave-sculptures	
Görsel 9: Denise Romeck, <i>Wind Blown</i>	20
httpsmymodernmet.comdenise-romecki-ocean-wave-sculptures	
Görsel 10: Jennifer McCurdy, <i>Wave Vessel</i>	21
httpscollections.artsmia.orgart110459wave-vessel-jennifer-mccurdy	
Görsel 11: Ben Young, <i>Lonesome light</i>	22
httpsmymodernmet.comben-young-glass-sculptures-sofa-expo	
Görsel 12: Ben Young, <i>The Entrance</i>	22
httpsmymodernmet.comben-young-glass-sculptures-sofa-expo	

Görsel 13: Ben Young, The Diver.....	23
https://mymodernmet.com/ben-young-glass-sculptures-sofa-expo	
Görsel 14: Johny Vieira.....	23
https://mymodernmet.com/wave-art-johny-surf-art	
Görsel 15: Miguel Rothschild, Profundis	24
http://miguelrothschild.de/works	
Görsel 16: Miguel Rothschild, Elegy	25
https://www.thisiscolossal.com/2018/02/suspended-ocean-wave-installations-by-miguel-rothschild	
Görsel 17: Javier Perez 1	26
http://hifructose.com/2018/05/31/javier-perezs-sculptures-explore-ties-between-humanity-nature	
Görsel 18: Javier Perez 2	27
https://hifructose.com/2018/05/31/javier-perezs-sculptures-explore-ties-between-humanity-nature/	
Görsel 19: Javier Perez 3	28
https://www.juxtapoz.com/news/the-work-of-javier-perez	
Görsel 20: Babak Golkar, Dialectic of Failure 1	29
http://babakgolkar.ca	
Görsel 21: Babak Golkar, Dialectic of Failure 2	30
http://babakgolkar.ca/dialectic-of-failure-pwomh2vfrzvz6k2cq7cingb5fx86f	
Görsel 22: Claes Oldenburg, Shelf Life Number 1	30
https://whitehotmagazine.com/articles/claes-oldenburg-s-shelf-lives3815	
Görsel 23: Claes Oldenburg, Shelf Life Number 2	31
https://whitehotmagazine.com/articles/claes-oldenburg-s-shelf-lives3815	
Görsel 24: Dalga	33

<https://pixabay.com/tr/dalga-müthiş-deniz-beach-doğa-1615404>

Görsel 25: Dalga birim tasarımı.....	34
Görsel 26: Birim kalıplarının alınması aşaması	35
Görsel 27: Birimlerin düzenleme şekli için çizimler	35
Görsel 28: Birim dökümleri	36
Görsel 29: Füzyon aşaması.....	37
Görsel 30: Füzyondan sonra cam detay.....	37
Görsel 31: Yapım Aşaması Detay	38
Görsel 32: İlk pişirim sonrası düzenleme	38
Görsel 33: Med Cezir, 20x80x210 cm. (y.x g.x d.), 2019	40
Görsel 34: Işık ile alınan detay (Med Cezir)	41
Görsel 35: Detay (Med Cezir)	42
Görsel 36: Düzenlemeler 1	43
Görsel 37: Düzenlemeler 2	44
Görsel 38: Düzenlemeler 3	45
Görsel 39: Dijital düzenlemeler 1	46
Görsel 40: Dijital düzenlemeler 2	47

GİRİŞ

Günlük hayatımızda sıklıkla karşımıza çıkan zıtlık kavramı, iki olgunun birleşmesi sonucu oluşmaktadır. Zıtlık kavramı dediğimiz zaman akla gelen tek bir kavram gibi gözükse de kavramı incelediğimizde iki parçanın birbirini tamamlama hali olduğunu anlamaktayız. Siyah dediğimiz zaman zıttı olarak beyazı söyleyebilmekteyiz. Eğer beyaz olmasaydı zıtlık kavramından söz edemiyor olacaktık. Yani zıtlık kavramı tek başına var olan bilen bir kavram değildir. Gece olmasaydı gündüz gibi bir kavramda olmayacaktı. Birbirine zıt olan bu olgular bir bütün oluşturarak zıtlık kavramını meydana getirmektedir. Doğadaki düzen içerisinde birbirine zıt ama bir bütün olan olgular yer değiştirerek doğanın düzenini sağlamaktadır. Bu durum bir döngü oluşturmaktadır.

Evrendeki zıtlıkların yer değiştirmesi düşüncesi ise diyalektik olarak adlandırılmaktadır. Diyalektik kavramının temeli, pek çok farklı olay için kullanılıyor olsa da her zaman temelinde gerçekte olan ve onun zıttı olan çelişki arasındaki bağlantıyı sağlıyor olmasıdır. Diyalektik zıtlıkların birbirinin yerine geçmesi halidir. Doğadaki mekanik düzen olarak algıladığımız şey aslında doğanın diyalektiğidir. Doğanın diyalektiği evrendeki her şeyin bir ritim halinde devamlılığını sağlayan faktördür. Karşıtların savaşı devamlılığın anahtarı gibidir.

Dalga kavramı deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar deprem gibi doğa olayları sonucunda oluşan kıvrımlı harekettir.(TDK 2018) Yani karşıtların savaşıyla doğa olayları sonucunda meydana gelen kavram aynı zamanda içerisinde diyalektik yasasıyla zıtlık barındırmaktadır.

1. TEORİK SÜREÇ

1.1. Zıtlık Kavramı

Zıt kelimesi sıfat haliyle, Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlüğünde 'karşıt ve ters' anlamına gelmektedir. Karşıt kelimesi "nitelik ve durumları birbirine büsbütün aykırı olan, zıt, kontrast" ters kelimesi ise "gerekli olan duruma karşıt, zıt" anlamındadır. (Türk Dil Kurumu[TDK], 2017). Zıtlık kelimesi ise isim haliyle 'karşıtılık' anlamına gelip, karşıtılık kelimesi " karşıt olma durumu, zıddiyet mübâyenet, tezat, kontrast" anlamlarını içerir.(TDK, 2017) Zıtlık kavramının eşanlamlıları "Aksi, aykırı, çelişik, evrik, hilaf, karşıt, kontra, mugayir, muhalif, taban tabana zıt, ters, uyuşmazdır." (TDK, 2017)

Zıtlık kavramı üzerine insanlık tarihindeki ilk kapsamlı düşünceler Herakleitos ile (M.Ö. 540-480) ortaya çıkar. 'Her şey akar gider' diyerek tarihte ilk defa diyalektik tavra değinen Yunanlı filozof Herakleitos'a göre her şey sürekli bir değişim ve hareket halindedir.(Tunalı, 2007, s.22) Heraklitos zıtlık kavramını diyalektik kavramı üzerinden açıklamıştır. Zıtlık kavramındaki iki olgunun birbirini var edip, zıtlığı meydana getirmesi ve diyalektiğin bu olguyu var ediyor olması durumudur. En kusursuz hareket olarak düşündüğü, başlangıçla bitişi birleştiren dairesel harekette, başlangıçla bitiş çakıştığında olan şey zıtlığın birbirine dönüşmesi ya da birbirinden meydana gelmeleridir (evrensel dönüşlülük). (Politzer, 2004) Evrendeki süre gelen hareketler zıtlığı oluşturmaktadır. Heraklitosun da evrensel dönüşlülük olarak adlandırdığı hareket; hiç durmaksızın devam eden, doğanın süregelen düzenini sağlayan harekettir ve bu hareket de zıtlık kavramının var olmasını sağlar. Çünkü zıtlık olarak adlandırılan ve birbirine karşıt iki veya daha fazla olgunun bir sistem içerisinde yer değiştirmesiyle düzen sağlanmaktadır.

Zıtlıkların birliği içinde varlığını sürdüren evrende zıtlıkların sürekli çekişmesiyle devam eden bu diyalektik, (karşıtların birliği) olmazsa evrenin yok olacağı düşünülür. 'Karşıtlar uyuşurlar veya şöyle de söyleyebiliriz ki uyumsuzluk en güzel uyumu yaratır.' cümlelerine göre karşıtlar en çok kavga içinde bir araya gelirler. (Ebcim, 2013, s.6)

Zıtlıkların kavgası evrende devamlılığı sağlarken, gerçekte oluşan uyum bütünü oluşturur parçalardır. Karşıtlıklar üzerinden yola çıkılan uygulamalar bir uyumu ortaya koyar.

Karşıtların çatışması gerçekte bir uyumdur. Bundan şu çıkar ki, bilgelik birçok şeyin bir bilgisi değil ama savaşılan karşıtların temelinde yatan birliğin algısıdır. Bunun gerçekten de Heraklitos'un temel düşüncesi olduğu Filon tarafından bildirilir. Şöyle der; çünkü karşıtların her ikisinden yapılan birdir ve bir bölününce, karşıtlar ortaya çıkar. (Burnet, 2013, s.109)

Pek çok düşünürün anlam getirmeye çalıştığı doğa olaylarını farklı fikirler, farklı görüşler sonucunda Heraklitos zıtlık üzerinden anlamlandırarak bir sonuç getirmiştir. Doğadaki her şeyin bir bütünü ikiye ayrılması sonucu meydana gelen, bir bütünü iki ayrı parçası olan zıtlık kavramının, yer değiştirerek düzenin devam ettiği sonucuna varıp sonrasında Filon gibi pek çok düşünürün onayını alarak ve diğer düşünürler tarafından teori geliştirilerek kabul edilmiştir.

Hegel terminolojisinde de karşıtlar birlik halinde değil, özdeşler. Doğada toplumda ve bilinçte yer alan her nesne, olgu ve olay mutlaka bir karşıtlık taşır. Demek ki doğada, toplumda ve bilinçteki her nesne, olgu ve olay mutlaka bir birlik meydana getiren iki karşıt yan taşır. Karşıtlar birbirinin varlık koşuludur. Karşıtlardan hiçbiri tek başına var olamaz. (Hançerlioğlu, 1985, s.232)

Zıtlıkların birbirini var eden bir bütün oluşunu, karşıt iki kavramdan birinin varlığı diğerinin varlığına bağlı olduğunu Hegel de savunmuştur.

“ Bu iki asli karşıt arasındaki kavga, gerçek sulhtur. Çünkü onlarda kavga gibi görünen şey müşterek elemandır; bilmeliyiz ki kavga, her varlıkta müşterek olan şeydir ve bozuşma haktır; her şeyin varlığa gelmesi ve yok olup gitmesi bozuşma yoluyla.” (Sunar, 1967, s.92) Bu olayı kavga olarak nitelendirmek sadece bir benzetme olduğu gibi, kavga denilen olayın içeriğine bakıldığı takdirde birbirine bağlılık olduğunu görebilmekteyiz.

Heraklitos'a göre “aynı ırmakta iki kere yıkanılmaz”.(Thalheimer, 2013, s.49.)

Her şey sürekli bir akış halindedir, hiçbir şey tek bir an bile durağanlık halinde

değildir. Bu tanımdaki ırmak elbette bir mecazdır. Doğada ve insan dünyasındaki değişiklikleri ifade eder.

Heraklitos ve oluş meselesine göre karşıtlık kanununun yukarı ve aşağı olmak üzere iki hareketi vardır. “Her şeyin iki yarısı karşıt yönlere çekilmiştir. İşte bu birbirine karşıt baskıdır ki eşyayı bir arada tutar ve onları yalnız belirli sınırlar içine denge altında tutar.” (Sunar, 1967, s.89) Karşıtlık kanunun yukarı ve aşağı hareketleri doğa üzerinden incelendiğinde de evrenin doğal döngüsü kolaylıkla anlaşılabılır. Örneğin; “ Ateş yoğunlaşarak buhar, buhar yoğunlaşarak su, su yoğunlaşarak toprak olur. Bu aşağı doğru harekettir. Ateşin değişimleri vardır, bunların ilki denizdir; denizin yarısı toprak, yarısı anafolu havadır. Ve yine toprak hafifleşerek su ve arta kalan her şeyde ondan meydana gelir .” (Sunar, 1967, s.89) Bu sayede evrensel dönüşlülük elementlerin birbirinin karşıtı haline gelmesiyle sağlanmaktadır. Bu dönüşlülükte diyalektik sistem yoluyla gerçekleşmektedir.

Evrenin temel ilkesi olarak belirttiğimiz zıtlık kavramı bilim ve sanat alanlarında araştırılmış, teorilerin anlaşılmasında ve yeni teoriler üretilmesinde kullanılmıştır. Tasarımların ve eserlerin oluşmasında ilham kaynağı olmuştur.

Zıtlık ilkesi edebiyat literatüründe de sık sık kullanılmaktadır. Doğanın düzenini oluşturan zıtlıklar edebiyatta da ilham kaynağı olmuştur. Zıtlıklar bir şiirde anlatılmış ya da teknik açıdan karşıtlıklar yaratılmıştır. Yaşamımızdaki ritmi oluşturan zıtlıklar edebi eserlerdeki ritmi oluşturmak için de kullanılmıştır.

“Neden böyle düşman görünüyorsunuz;
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?
Zamanla nasıl değişiyor insan!” (Tarancı)

Cahit Sıtkı Tarancı 35 Yaş şiirinde yaşlandığını zıtlıklar ile anlatmıştır. Dost olarak betimlediği aynaları yaşamla birlikte düşman olarak tanımlamıştır. Zıtlıkların yer değiştirmesiyle yaşantımızı oluşturan süreç anlatılmıştır. Edebiyatta bunun gibi pek çok örnek karşımıza çıkmaktadır.

Ahmet Hamdi; ‘ insan bir tezatlar mecmuasıdır demiştir.’ Yazısında da insanın barındırdığı zıtlıkları anlatmıştır.

Pascal’ın insan hakkında verdiği “düşünen saz” tarifi, şiirin diliyle söylendiği için bu cinsten tecritlerin en güzeli, belki en manalıdır. İnsanoğlunun, en kudretli ve gerçekten yaratıcı olduğu tarafıyla en zayıf noktasını, kader karşısındaki aczini birleştirir. Böylelikle üçüncü bir unsur, teessür şuurunu da içine alır. Ruhumuzla, idrakimizle ne kadar büyüğüz ve gene bu yüzden -kaderi yenemediğimiz için- ne kadar biçareyiz! İşte Pascal’ın istediği şey. Belki hatta muhakkak, ebediliğin gözünde böyleyiz. Bütün bu kâinat bizim idrakimizde yayar.

İnsan düşüncesi zaman ve mekânın yaratıcısıdır. Her şey onunla başlar ve galiba onunla biter. Bir anı bitmez tükenmez bir ülke yapan ihsasların cenneti, bütün teessürî hayat, sanatlar, işler. Bütün bunlara rağmen kâinatın yanında neyiz? Bizim nabzımızı dinleyerek bulduğumuz şuurunu beraberinde getirdiğimiz ölçtüğümüz, biçtiğimiz, her şekilde tasarrufa çalıştığımız, her türlü icat, ihtira, ihtiras vehim, vesvese, şiir ve sanatı, her şeyi içine attığımız halde bir türlü dolduramadığımız zamanın karşısında ne kadar küçüğüz. (Tanpınar, 2008, s. 21).

Evrenin temel dengesini oluşturan “zıtlık” kavramıdır. Tanpınarın yazısında anlatmak istediği zıtlıklar, evren içerisinde yaşayan varlıkların en üstünü insanoğlu iken aynı zamanda kendi içerisinde en uç güçlükleri ve zayıflıkları barındırdığından; evrendeki zıtlık kavramının bütüne bir yansıması olarak görülebilir. Öte yandan, zaman ve mekanın yaratıcısı insan düşüncesi iken insanın her şeyi içine atıp dolduramadığı kainat, zaman gibi kavramların karşısında ne kadar küçük olduğu fikri zıtlıkların insan yaşantısında önemli bir yere sahip olduğunu destekler niteliktedir.

Zıtlık kavramı, sanat ve tasarım açısından da oldukça önemli bir yere sahiptir. Karşıtlık, kontrast gibi kelimelerle eş anlamlı olan zıtlık, tasarımdaki temel dengeyi oluşturduğundan monotonluk yıkılır. Tasarım ya da herhangi bir sanat eserinin heyecan verici, merak uyandırıcı, canlı, fark edilebilir, kışkırtıcı, çarpıcı olmasını sağlar. Herhangi bir zıtlık etkisinden yoksun bir tasarım sıkıcı, hareketsiz ve cansız olarak nitelendirilebilir. İnsan beyninin sahip olduğu birikimlerle doğru orantılı olarak, her görsel oluşum kendi zıttı ile belirginleşerek etkili olur. Beyin refleks olarak algıladığı her ögenin zıttını çağrışımla denetler, düzenler ve değerlendirir. Çünkü beyin algıladığı doğada, idrak ettiği her bütünde, kendiliğinden zıtlıkların var olduğunu bilir ve

biriktirir. Bu birikim tasarımın kavranmasında ve değerlendirilmesinde ister istemez rol alır. Algılamada, duygusal ve estetik değerlerin biçimlenişi, zıtların ilişkilerinin düzenlenişiyle oluşur. Zıtların belirliliği belirsizliği, çevreye ve işlevselliğe uyumları-uyumsuzlukları, düzenlemelerde zıtların kuvvetli-zayıf ilişkileri, zıtlardan zıtlara geçişin yumuşaklığı-hareketliliği, tüm duygusal yapıyı ve estetik değerleri etkiler. Çünkü ritim, ilgi, hareket, zıtlıklarla vardır. Görsel algıda yaratılacak uyum, ister istemez tasarım öğelerinin sahip olduğu zıtların dengeli düzeninden elde edilecektir. Kısaca zıtların birlikteliği, görsel hareketi ve ona bağımlı olan ritmi ve ilgi çekiciliği sonucu, özgün ve faydalı sentezini oluşturur. (Çabuk, 2011)

1.2. DİYALEKTİK VE ZITLIK

Fransızca *dialectique* “tez ve antitezle akıl yürütme yöntemi, münazara sözcüğünden alıntı olan diyalektik kelimesi gerçekliği ve onun çelişmelerini incelemeye yarayan ve bu çelişmeleri aşmayı sağlayan yolları aramayı öngören akıl yürütme yöntemi, eytişim anlamına gelmektedir.(TDK, 2017)

“Diyalektik etimolojik olarak incelendiğinde ‘dia’ konuşma yüklemine ve konuşma eylemini işaret ederken, ‘legen’ ise bir şeyin veya bir anlatımın bir ötekisi ile bağlantısını ifade eder.” (Deniz, 1999, s.2)

Diyalektik, pek çok farklı olay için kullanılıyor olsa da, temelde var olan ve onun zıttı olan çelişği arasındaki bağlantıyı sağlıyor olmasıdır.

Diyalektiğin birinci koşulu her şeyin bir birine bağlı olması ve ikinci koşulu da her şeyin değişmesi hareket ediyor olmasıdır. Basit anlamda ki yer değiştirmelerden, düşünce alanındaki her şeye kadar evrende yer alan bütün değişimleri ve süreçleri kapsar. Bu sayede, zıtlık kavramının var olmasını sağlayan iki farklı olgunun birbirine bağlı olmasını, birbirini oluşturmasını ve bu sürekliliğin devamını sağlayan şey diyalektiktir. Bu bağlamda zıtlık ve diyalektik birbiriyle ilişkili kavramlardır.

Diyalektiğin ilk taslağını yapmak onuru, Yunan filozoflarınınıdır. Onlar, doğayı bir bütün olarak algılıyorlardı. Heraklitos, bu bütünüün yani doğanın durum değiştirdiğini öğretiyordu: biz, hiçbir zaman aynı ırmağa girmiyoruz, diyordu. Yunan filozoflarında özellikle savaşımın verimliliğini önemle belirten Platon'da karşıtların savaşımı büyük bir yer tutar: karşıtlar birbirini doğururlar. (Politzer, 2004, s.50)

Herakleitos'un diyalektik felsefesine göre, doğadaki hatta evrendeki başkalaşım aynı olanın kendi karşıtı haline gelmesinden başka şey değildir. Doğada da insan hayatında da böyledir. Aydınlık-karanlık, iyi-kötü, yüksek-alçak, başlangıç-son bir ve aynı şeydir. Çünkü zıtlıklar birbirini var eden ikilemlerdir. Aslında oluştan başka bir şey yoktur. Oluş ve değişme, karşıtların çatışmasının sonucudur. Karşıt durumda olan her şey birleşir, ayrılan her şey, yine aslında karşıtlığın bir parçasıdır. Her şey karşıtların birliğinin (ayrılmazlığının) sonucudur. "Herakleitos'a göre doğal değişimler, kaçınılmaz olarak, sıcak-soğuk, kuru-yaş, canlı-cansız gibi karşıtlıklar içerir. Öyle ki karşıtı olmayan bir şeyin var olmasına olanak yoktur; evrenin kökeni karşıtlıklardadır. Karşıtlıkların çatışmasında Dünya'yı ayakta tutan bir uyum, bir armoni vardır."(Yıldırım, 2004, s.98)

Diyalektik karşıt, sadece düşünsel ve kavramsal olan mantıksal karşıttan büsbütün başka, doğaya ve nesnel gerçekliğe ait bir karşıttır[...] her etki bir tepkiyle birlikte vardır, tepkisiz etki ve etkisiz tepki olmaz. Diyalektik çelişki, mantıksal çelişkiden farklı olarak, karşıtların ilişkisidir. (Hançerlioğlu, 1985, s.230)

Diyalektik zıtlık, ilk anda zihnimize canlanan siyah beyaz zıtlığından ziyade evrenin sisteminde var olan ve düzeni sağlamaya yarayan sistematik bir kavramdır. Doğa üzerinde gerçekteşen her olayın bir nedeni vardır ve bu neden bir sonucu doğurmak zorundadır.

Bir çelişkinin, olumlu ve olumsuz gibi iki kutbunun, karşıt oldukları kadar ayrılmaz da olduklarını ve bütün antitez değerlerine karşın, karşılıklı olarak birbirlerine karıştıklarını; aynı biçimde, neden ve sonucun, ancak özel bir duruma uygulandıklarında geçerliği bulunan kavramlar olduklarını, ama bu özel durumu, dünyanın bütünü ile genel bağlantısı içinde düşünmeye başladığımız andan başlayarak, bu kavramların, neden sonuçların sürekli olarak görev değiştirdiklerini, şimdi ya da burada sonuç olanın, başka yerde ya da daha sonra neden ve tersi durumuna geldiği, evrensel karşılıklı etki görünümü içinde birleştiklerini, birbirlerine dönüştüklerini görürüz. (Politzer, 2004, s.49)

Tıpkı Asya kıtasının geniş bir bölümünde, özellikle Çin’de binlerce yıldır var olan, evrendeki diyalektik kutupluluğu gösteren, evrenin zıt ama birbirini tamamlayıcı iki gücüyle, zıtlık ilişkisini açıklayan, Yin Yang Kuramı da kadın-erkek, soğuk-sıcak, ay-güneş, yeryüzü-gökyüzü diğer bir deyişle mutlak karşıtlar, birbirini tamamlar olgusunu anlatmaya çalışmaktadır. Yin Yang kuramı şu şekilde açıklanmaktadır;

“Dengeleri, dinamik bir gerilimden, birinin diğerine sürekli üstün gelme mücadelesinden kaynaklanır. Enerjilerini, evrenin yaşam enerjisinin özü, rekabet ve mücadeleden elde ederler. Her ikisi de, diğerini etkisiz hale getirmek ve üstün olmak ister, ancak doğalarındaki en basit özellikten, Tao’nun her birinin kalbine bir diğerinin parçasını yerleştirmesinden dolayı, bunu yapamaz. Bu yüzden, doygunluğa ulaştıklarında, doruğa çıkar ve diğerinin yükselmesine olanak tanıyacak şekilde gerilmeye başlar.” (Palmer, 2004, s.7)

Görsel 1. Yin Yang (https://es.wikipedia.org/wiki/Yin_y_yang)

Evrensel karşılıklı etki görünümünde, birbirine zıt olan neden sonuç gibi daha soyut kavramların bile aslında zıtlık kavramlarının kanunlarını barındırdığı ve her neden içerisinde bir sonuç, her sonuç içerisinde bir neden barındırmakta olduğu ve birbirine dönüştüğü görülmektedir. Bir olgu herhangi bir neden gerekçesiyle başlar ve bir sonuca ulaşmayı amaçlarken içinde sonuç barındırır, bu olgu sonuca ulaştığında diyalektik kuralları gereğince tekrar bir neden arayışına girdiği ve bu döngünün devam ettiği görülmektedir.

Diyalektiğin ve tarihsel özdekçiliğin (materyalizm) saptadığı; karşıtların birliği ve savaşı yasası, nicelikten niteliğe geçiş yasası ve olumsuzlanmanın olumsuzlanması yasası üç evrensel yasadır.(Poltzer, 2004) Karşıtların birliği ve savaşı yasasında; doğada, toplumda ve bilinçte tüm nesnelere, olaylar ve süreçler içlerinde bir karşıtlık (eş deyişle diyalektiksel iç çelişki) taşırlar, bu karşıtlık tüm rutinin ve gelişmenin kaynağıdır. Nesnelere, olaylar ve süreçler bu karşıtlıkla devinir ve gelişirler. Bu zıtlıklar, hem bir birlik (biri olmadan öbürü de olmaz), hem de bir savaşım (biri öbürünü sürekli olarak dışlamaktadır) içindedirler ve birbirine geçişmektedir (biri öbürünü sürekli olarak alt etme, onun yerine geçme eğilimindedir.) Doğa, toplum ve bilinç bu evrensel yasayla işler ve gelişir. Gelişme, bu savaşım sonucu, birliğin ortadan kalkıp yerine yeni bir birliğin doğması demektir. Devinin ve gelişme, karşıtların savaşımının sonucu olduğundan Lenin bu yasaya *diyalektiğin özü* der. (Thalheimer,2013)

Kendi başına var olan ve hiçbir şeye bağlı olmayan olgunun, Pythagorasa göre aslında ne bir bütünün parçaları ne de parçaların bütünü olmayıp tamamen tek başına var olan bir olgu olduğunu savunmuştur. Diyalektik zıtlığı var eden kavramları sadece “zıtlık” başlığı altında bir bütün olarak ele almıştır. “Pythagoras’a göre evren, bir sayı uyumudur (harmoni). Dünyanın kurucu ilkleri zıtlıklardır. Ancak doğada ki bütün zıtlıkların kökü bir’le çok arasındaki zıtlıktır. Oysa saltık bir, ne tek ne çifttir, hem tek hem çifttir.”(Hançerlioğlu, 1996, s.333)

Hareketi (yalnız basit bir yer değiştirmeyi değil, sıvı olan suyun, su buharı olarak gaz haline geçişi gibi durum değiştirmesini de), bütün biçimleriyle dikkate alan diyalektik hareketi, karşıtların savaşımı olarak açıklar. Bu diyalektiğin en önemli yasasıdır. Diyalektik, karşıtların biri olmadan ötekini de olamayacağını ve bu hareketin, her değişikliğin, her biçim değiştirmenin, karşıtların savaşımıyla açıklanacağını ortaya koyar.” (Poltzer, 2004, s.49)

“Heraklitos’un bir başka temel düşüncesi bütün şeylerin değişiminin, karşıtlığın her zaman karşıtlıktan doğması yasasına uyduğudur; başka bir deyişle, değişim karşıtlıklar şeklinde gerçekleşir. Bunun için de çarpıcı bir mecaz bulmuştur: “mücadele her şeyin babasıdır.” Karşıtların mücadelesi tüm değişimlerin, gelişmelerin saikidir. Bu düşünce diyalektiğin temel düşüncelerinden biridir ve Heraklitos en genel biçimiyle bunu ifade edebilmiştir. (Thalheimer, 2013, s.51)

1.2.1. Doğanın Diyalektiği

Diyalektik yöntem gere, doğa da kendi içinde bir diyalektik düzen barındırmaktadır. Doğa olayları ancak çevresindeki etkilere, koşullara göre düşünülürse ve eytişim düzen içerisinde göz önünde bulundurulursa anlamlandırılabilir. Diyalektik, doğanın özünde mevcut olduğundan, düşünürler diyalektik kavramını oluştururken doğadaki gözlemlerine başvurmuşlardır.

Doğa, birbirinden farklı, iç ve dış yapısı, biyolojik, kimyasal, organik yapıları vb. bakımdan zıtlıklar ortaya koyarak birlikteliği meydana getiren bir bütündür. Bu elementler birbirlerine zıt, farklı ve birbirlerine mecburiyetleri ile bir düzen içerisinde bulunmaktadır.

“ Doğadaki güzellik kuşkusuz doğal oluşumların, organik bütünler olmalarının yanında; insanın bunları iç ve dış ilişkilerinde farkına vardığı düzen, denge, uyum, tekrar, karşıtlık, düzen gibi mekanik denilecek niteliklere bağlıdır.” (Gürer, temel tasarım, s.75) Doğa, mekanik düzen olarak algıladığımız şey aslında doğanın diyalektiğidir. Doğanın diyalektiği evrendeki her şeyin bir ritim halinde devamlılığını sağlayan faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Zıtlık kavramı doğada ilişkili ve ilişkisiz zıtlıklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İlişkili zıtlık, dengede bulunan uyumlu zıtlıklardır. Denge hissi uyandırmayan ya da dengede bulunmayan uyumsuz zıtlıklar ise ilişkisiz zıtlıklar olarak adlandırılmaktadır. Doğada bulunan fiziksel, kimyasal ve biyolojik varoluşların tümü ilişkili zıtlıkların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Zıtlık temeline dayanan doğadaki her varoluşun, varlığını sürdürebilmesi için dengeye ihtiyacı vardır. Ateş, su, toprak ve hava gibi zıt unsurların ve onların çelişkilerinin sonucu ortaya çıkan denge, dünyanın kendini oluşturmaktadır. (Şentürk, 1999)

Diyalektik, nesnel denilen diyalektik, tüm doğaya egemendir ve öznel denilen diyalektik, diyalektik düşünce doğanın her yerinde kendini gösteren ve karşıtların sürekli çatışması ve bunları sanal olarak, birbirine ya da daha yüksek biçimlere geçmeleri yoluyla doğanın yaşamını belirleyen hareketin karşıtlar aracılığıyla yansımalarından ibarettir. (Engels, 2010, s.231)

Diyalektiğin doğadaki bütün ilişkilerde var olduğu düşünölen temel yasalar ööyle sıralanır;

- i. "Bütönsellik yasası (totalite): Doğada her öey birbirine bağlıdır. Hiçbir öey ötekinden kopuk değildir
- ii. Çelişki yasası: Doğada her öey çelişki içindedir. Karşıtların mücadelesi vardır. Bu karşıtlar aynı zamanda birbirini tamamlar.
- iii. Değişim yasası: Doğada her öey hareket halindedir. Sürekli değişir ve gelişir.
- iv. Nicelik yasası: doğada her öey nicel birikimin sonucunda oluşur. Nicel birikim nitel birikime dönüőür." (sanatla doğa arasındaki ilişki diyalektik" (Deniz, 1999, s.3)

Bütönsellik yasasına göre doğadaki her öey diyalektik bir düzen ile birbirine bağlıdır. Her öey bir neden sonuç denklemi gibi birbirini kovalamakta ve bu sayede düzen korunmaya devam etmektedir. Çelişki yasasına göre doğadaki her öey birbirini tutmama durumu içerisinde fakat bu tutarsızlık bile bir diyalektik zıtlık barındırmaktadır. Ancak bu karşıtlıklar birbirinin eksiğini gidererek bir bütün haline getirmektedir. Değişim yasasında ise doğadaki süreklilik her öeyin hareket halinde olmasıyla sürdürölebilmektedir, bu sistematik düzen zıtlıkların birbirini diyalektik ile değiştirmesi durumu olarak görölmektedir. Doğadaki;

Hareket halindeki maddeyi bir bütün olarak bugönkü doğabilim açısından ele aldığımızda karşımıza çıkan ilk öey karşılıklı etkidir. Bir dizi hareket biçimi, mekanik hareket, ısı, ışık, elektrik, manyetizm, kimyasal birleşme ve ayrışma, toplanma durumlarındaki geçişler organik yaşam, bunların hepsi şimdilik organik yaşamı dıştalar sak birbirine geçişir, karşılıklı olarak birbirini belirler, bir yerde neden başka bir yerde etkidirler ve hareketin tümü bütün o değişen biçimlerinde aynı kalır. (Engels, 2010, s.253)

Bilimsel açıdan yorumladığımız mekanik hareket kanunlarının da temelinde doğanın diyalektiği hakimdir. Fiziksel kimyasal ve biyolojik eylemler karşılıklı olarak birbirlerini etkileyerek bir düzen oluşturmaktadır. Doğanın diyalektiği, tüm bu eylemlerin yer değiştirmesi veya dönüşmesi durumunu inceleyerek anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Doğadaki nesnelere ve olayların iç çelişkileri içerdikleri, çünkü hepsinin olumlu ve olumsuz yanları, bir geçmişleri ve bir geleceklere olduğu, hepsinin yok olup giden ya da gelişen öğeler taşıdıkları düşüncesinden yola çıkar; karşıtların savaşımları, eski ile yeni arasındaki, ölen ile doğan arasındaki, yitip giden ile gelişen arasındaki savaşımları, işte bu, gelişme

sürecinin, nicel değişmelerin nitel değişmelere çevrilmesinin içindeki içeriktir. (Politzer, 2004, s.105)

Metafiziğin ayağına dolaşan başka bir karşıtlık, rastlantı ve zorunluluk karşıtlığıdır. Her ikisinin de özdeş olması, rastlantının zorunlu ve zorunluluğun da rastlansal oluşu nasıl mümkün olur? Sağduyu ve doğa bilginlerinin çoğunluğu zorunluluk ile rastlantıyı birbirini kesin olarak dışlayan saptamalar olarak ele alır. Bir şey, bir durum, bir süreç ya rastlansaldır ya da zorunludur ama ikisi birden değildir. O halde her ikisi doğada yan yana bulunurlar. Doğa her türlü nesneyi ve süreci içerir, bunların bazıları rastlansal, bazıları zorunludur. (Engels,2010, s.238)

1.3.Dalga Formlarının Doğanın Diyalektiği İçerisinde Yorumlanması

Dalga: Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgar, deprem vb. nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket veya başka bir deyişle herhangi bir yüzeydeki kıvrım anlamına gelmektedir. (TDK, 2018) Deniz dalgaları, esen rüzgârlarla ve güneşin ve ayın yerçekimi kuvvetleriyle karıştırılmış suyun sonsuz hareketinin bir sonucu olarak oluşur. Bununla birlikte, rüzgarlar, dalgaların kendisinin çeşitli fiziksel görünüşlerine ve koşullarına yol açan deniz dalgalarını yaratan ana kaynaktır. Dalgalar suyun yüzeyinde rüzgar hızına ve sürtünmeye bağlı olarak boyut ve dayanıklılık gösterebilir. (Briney, 2017).

Görsel 2. Dalga

(<http://pixabay.com/tr/dalga-müthiş-deniz-beach-doğa-1615404>)

Dalga söz konusu olduğunda sadece su yüzeyindeki dalgalardan ibaret değildir, elektromanyetik dalgalar, ses dalgaları, ışık dalgaları gibi pek çok dalga tipiyle karşılaşabiliriz. Bu çalışmada deniz yüzeylerinde oluşan hareket olan dalga üzerinde durulacaktır.

Esen bir rüzgar olduğunda, rüzgar yüzeyin alt tabakasında yerçekimi kuvveti uygular. Bu da, deniz yüzeyindeki üst tabakayı çizer. Her bir tabaka üzerinde farklı yerçekimi çeken rüzgar, farklı bir hızda hareket eder. Üst katman düşer, dairesel bir hareket oluşturur. Bu, yüzeyin arka tarafındaki ön ve yukarı basınç üzerinde aşağı doğru basınç oluşturur ve dalgaya neden olur.

Doğanın düzeni durmaksızın devam etmektedir. Bu düzen durduğunda veya sona erdiğinde doğadan söz etmek artık mümkün olmayacaktır. Etrafımıza dikkatli baktığımızda kolaylıkla görebiliriz ki her sebep bir sonuca, her sonuç bir sebebe zemin hazırlayacaktır. Örneğin bir tohum filizlenecek büyüyecek ve daha sonra düzenin devam etmesi için tekrar bir tohuma dönüşecektir veya dünya yüzeyindeki herhangi bir su birikintisi güneşin etkisiyle buharlaşıp yükselir, yükselen su buharı bulutları oluşturup yeterli büyüklüğe geldiğinde yağmur olarak yeryüzüne indiğinde tekrar su birikintilerini oluşturmaktadır. Bu örneklerin veya genel anlamda zıtlıkların görebileceğimiz hali doğum ve ölüm zıtlığıdır. Tohum filizlendiğinde ki doğum haliyle ölümüyle tekrar tohum vermesi halinde olduğu gibi. Yani doğada sürekli devam edip birbirinin var olmasına sebep olan zıtlıklar hakimdir. Diyalektik olarak isimlendirdiğimiz bu düzeni incelediğimiz zaman zıtlıkların yer değiştirmesiyle sağlandığını görebilmekteyiz.

Daha geniş bir açıdan baktığımızda ise doğadaki hareketlerin temeli itme ve çekme gücü arasındaki karşıt ilişki sonucunda meydana gelmektedir. Dünya'nın dengesi, dönme hızından meydana gelen itme gücü ile karşıt kuvvet olan merkezkaç kuvvetine karşılık oluşan çekme gücü ile sağlanmaktadır. Fiziksel, kimyasal ve biyolojik olarak var olan ise yine zıtlıkların ilişkisi sonucunda ortaya çıkan denge ile açıklanmaktadır. (Şentürk,

1999) Zıtlıklar aslında doğadaki dengeyi var eden ve düzenin devamlılığının var olmasını sağlamaktadır.

Dalga oluşumu da yukarıda anlatılan temele dayanmaktadır. Dünya yüzeyindeki karşıt kuvvet olan itme ve çekme kuvveti sonucunda su birikintisinin yatay yüzeyde yer değiştirmesi durumuyla denge sağlamaktadır. Doğanın düzenini anlattığımız kısımda örneklendirdiğimiz yağmurun oluşması da deniz yüzeyinde oluşan yukarı doğru bir harekettir. Biz bir denizi seyrederken o hareket halini küçük veya büyük ölçüde daima korumaktadır. Dalgayı tanımladığımız büyük küçük gibi sıfatlar, zaman zaman değişiklik gösterse de dalga diyalektik düzen gereği evrensel dönüşlüğüne devam etmektedir. Şekil değiştiriyor olsa da su aynı su, deniz aynı denizdir. Özünde her zaman aynı kalan deniz, bizlere her defasında farklı görünmektedir.

Bizler bir dalganın oluşumunu seyrederken çoğu zaman dalgayla aynı eylemlere sahip olduğumuzu fark etmeyiz. Gördüğümüz şeylerin tözleri sürekli değişim içindedir. Onlara bakarken bile, onları oluşturan gerecin bir bölümü daha şimdiden başka bir kaynaktan yeni gereç gelmiştir. Bu genellikle yeterince uygun olarak 'tüm şeyler akıştadır' deyiminde toplanır. (Burnet, 2013, s.111) Karşıtlıkların yer değiştirmesindeki akış sayesinde düzenini sağlamaktadır. Bizlerde doğanın bir elemanı olarak bu dengeyi sağlamaktayız. Doğaya attığımız bu düzen bizler içinde geçerliliğini ortaya koymaktadır. Bir dalganın oluşması için gerekli olan zıt unsurlar doğanın düzenini oluştururken bizler içinde geçerlidir. Tez kapsamında ele alınan "dalga oluşumu" seçilmiş bir örnektir. Dalga dışında pek çok diyalektik dönüşlülükle insan yaşamında benzerlikler bulabiliriz. Fakat hayatımızda dalgada olduğu gibi itme ve çekme gücü gibi neden ve sonuç vs. pek çok zıtlıkla örülüdür.

Tüm evren için aynı olan zaman kavramı, su gibidir. Her şey gibi sularda, zaman gibi akış halindedirler. Bizler yaşantımızda zamanı kontrol etmeye çalışırız fakat zamanda su gibi akmaya devam eder. Dünyada ki uçsuz bucaksız denizler, okyanuslar bizler için sadece o an baktığımız yerin

kıyısından görebildiğimiz kadarıdır. Zaman kavramında da kendimizin veya bakmak istediğimiz kişinin yaşantısı kadarını görebiliriz. Dalga ise bu zaman diliminden seçilmiş bir karedir ve tekrar aynı ana şahit olamayacağımız bir saniyedir. Dalgalar sürekli bir akış halindedir, biri diğerinin benzeri olabilir fakat birebir aynısı olamaz. Bu durum bizler içinde zaman gibidir, içinde olduğumuz an başka bir anın benzeri gibi gözükse de eşsizdir.

Denize bakmak aslında aynaya bakmak gibidir. Dalgalar yaşantımızda ki zıtlıklarla eş özelliklere sahiptir. Su yüzeyinde ki gel gitler yaşantımızda ki gel gitler gibidir. Hayattaki varlığımızı devam ettirmek için hareket ederiz veya zaman bizler için akmaya devam eder. Dalgalar için tanımlanan hırçın, asi gibi sıfatlar bizler içinde tanımlanır. Dalga kıyıya vurduğunda ya da durulduğunda huzur verebilen bir duruma dönüşebilir. Bizlerde bir amaç uğruna akmaya devam ederken gösterdiğimiz özellikler dalgalar gibi hırçın olabilmektedir, dalga bizlerin hayatta yaşadığı kaosu dönemler gibidir. Sonuca ulaştığımız an, kıyıya sertçe bir şekilde veya yumuşacık iç rahatlığıyla vurduğumuz zamanlar bizler için huzur verici anlardır. bu yüzden dalgaların kıyıya vurduğunda bizlerde uyandırdığı huzur hissi bizlerde kaostan sonra üzerinde ki yükleri kıyıya bırakmaktaki rahatlama, huzur hissiyle eşdeğerdir. Denizler bu yüzden bizler için ayna gibidirler. Kolaylıkla sinirlenip kolaylıkla sakinleşen insanlar için dalgalardan izlenimlerle yapılan, 'bir anda köpürüp bir anda durulmak' gibi kalıplaşmış cümleler kullanılarak dalgalarda ki bazı zıtlıklar insana atfedilmektedir.

1.4. Plastik Sanatlarda Dalga İmgesinin Kullanımı

Tarih boyunca pek çok sanatçı doğadan esinlenmiştir. Doğada var olan pek çok doku, renk, hareket ve uyumlu bütünlük sanata her zaman hizmet etmiştir. Geçmişten günümüze denizden esinlenilmiş pek çok sanat eseriyle de karşılaşmaktadır. Pek çok sanat alanında farklı materyal ile deniz ve dalga temalı eserler karşımıza çıkmaktadır. Deniz, dalgaların kendine has organik dokusu, renkleri ve derinliği bir çok sanatçıyı etkilemiş ve ilham kaynağı olmuştur. Üretilen bu eserlerden bazıları örnek verilecek olursa,

Görsel 3. Katsushika Hokusai, *The Great Wave off Kanagawa*
(<http://seyahat.mynet.com/kanagawanin-buyuk-dalgasi-nasil-bu-kadar-unlu-odu-1184888>)

Katsushika Hokusai'nin en tanınmış eseri olan Kanagawa'nın büyük dalgası, okyanusun gücünü usta bir incelikle iki boyuta taşır. Basit gözükmesinin yanında milyonları büyüleyen bir etkiye sahip olan 19. yüzyıl şaheserinin içinde barındırdığı diğer özelliklerde tıpkı resmin içinde yarattığı etkiler kadar derin ve gerçektir. Aslında bu eser bir resim değil baskıdır ve görselin ortasında bir dağ saklanmıştır. Bu dalgalar aslında tsunami olarak da adlandırılmaktadır. Bu resimde ki odak noktası dalgaların tepesidir fakat dikkatli bakıldığında dalgaların arasında saklı olan Fuji dağı ve balıkçı tekneleri görmekteyiz. Devasa dalgalar arasındaki küçük balıkçı tekneleri ve dağı resmeden sanatçı burada bir zıtlık vurgulanmaktadır. Bir dağdan daha yüksek olan dalgalar ve o güçlü dalgaların arasında ki küçük tekneler ile zıtlıklar çarpıcı bir dille izleyiciye sunulmuştur.

Görsel 4. Gustave Courbet, The Wave

(<httpswww.staedelmuseum.deencollectionwave-1869>)

Fransız sanatçı Gustave Courbet'in Dalga adlı eseri bazıları tarafından zamansız sanat eseri olarak nitelendirilmektedir. İnsan yaşamının izleri olmadan sadece deniz ve bulutları resmeden sanatçı denizin huzurlu yanını resmetmeyi reddederek hırçın tarafını vurgulamayı seçmiştir. Sanatçının eserlerinde doğanın rahatsız edici, hırçın, vahşi gücü ortaya konmaktadır.

Görsel 5. Venessa Mae

(<https://mymodernmet.com/vanessa-mae-paintings-of-waves/>)

Görsel 6. Venessa Mae

(<https://mymodernmet.com/vanessa-mae-paintings-of-waves>)

Venessa, hayranlık duyduğu okyanus dalgalarını akrilik boya kullanarak gerçekçi ve derin dalga tasvirleri oluşturmaktadır. Sanatçının çalışmaları somut dalgalardan yarı soyut dalgalara uzanmaktadır. Venessa ayrıntı odaklı ve renk merkezli dalgalar üretmektedir.

Görsel 7. Denise Romeck, Refraction

(<https://mymodernmet.com/denise-romecki-ocean-wave-sculptures>)

ABD’li seramik sanatçısı Denise Romecki eserlerinde doğadan ilham almaktadır. Sanatçı kilin doğa tarafından sunulmuş büyük bir armağan olduğunu söyleyerek bu armağanı en güzel şekilde yine doğadan esinlenerek değerlendirmektedir. Çalışmalarında her zaman ilham aldığı ormanlar, okyanuslar, bitkiler, kayalar, hayvanlar gibi doğal dünya olduğunu dile getirmektedir. Doğanın sunduğu dokular, renkler, sonsuz şekiller ve ruhlarımız üzerindeki iç etkilerinden etkilenecek, doğanın armağanı olarak nitelendirdiği diğer bir elemanla çalışmalarını gerçekleştirmektedir.

Görsel 8. Denise Romecki, Anticipation

Görsel 9. Denise Romecki, Wind Blown

(<https://mymodernmet.com/denise-romecki-ocean-wave-sculptures>)

Denise Romecki eserleri hakkında şöyle bir açıklama yapmıştır; Doğada ham olarak bulunan çamur dünyadaki bir ödüldür. Çamurdan yapılan heykellerde, bu ödüle karşı yapılmış bir saygı anlamına gelir. Denise'nin yaptığı sanatlarda, her zaman doğal dünya ormanlarından, bitkilerden, kayalardan, okyanustan ve hayvanlardan esinlenmiştir. Sonsuz şekillerden, renklerden ve dokulardan esinlenmiştir, bunlar bize içsel etki sunmak zorundadırlar ve bunlar bizim ruhumuzdadır.

Sanatçının izlediği yola, insanın nerede olması gerektiğini, ve insanlığın bir şeylerin doğal sırasına nasıl yardımcı olduğu veya set çektiğini anlamak ilham verir.

O çalışmasına yansıtmaya devam eder ve bir çok Amerikan yerlilerinin antik çağlardaki inançlarını çizer ki bütün bu şeylerin bir ruhu vardır ve bizim saygımızı hak eder. (Studios on high gallery)

Görsel 10. Jennifer McCurdy, Wave Vessel

(<https://collections.artsmia.org/art110459/wave-vessel-jennifer-mccurdy>)

Seramik torna sanatçısı olan Jennifer, esinlendiği dalgalarını porselen ile çalışmaktadır. Sanatçı nesnenin yapısal bütünlüğünden ödün vermeden, porselenin %50 sini kesmeyi deneyerek işlerinde istediği dalga ve dönme hareketini vermektedir. Zarif spiral eğriler ile hareket duygusu yaratıyor.

Jennifer bir röportajında eserlerini ve esinlendiği unsurları şöyle dile getirmiştir; İlgisini çeken yapısal karşıtlıklardır. Bu ister günlük olarak yaptığı adanın etrafındaki bir bisiklet gezisinde, küçük dalgaları ve sudaki ışık kırılmalarını gözlemlemelerinden, sahil kenarında denk geldiği balık kılçığı yada mercanların şekillerinden, veya başka bir eyalete sanat gösterine giderken otobanda sürüş yaparken, heykeltıraş şöyle söyler; bütün tasarımları ve yapı iskeletlerini incelerim.(McCurdy,2013)

Görsel 11. Ben Young, Lonesome light

Görsel 12. Ben Young, The Entrance

(<https://mymodernmet.com/ben-young-glass-sculptures-sofa-expo>)

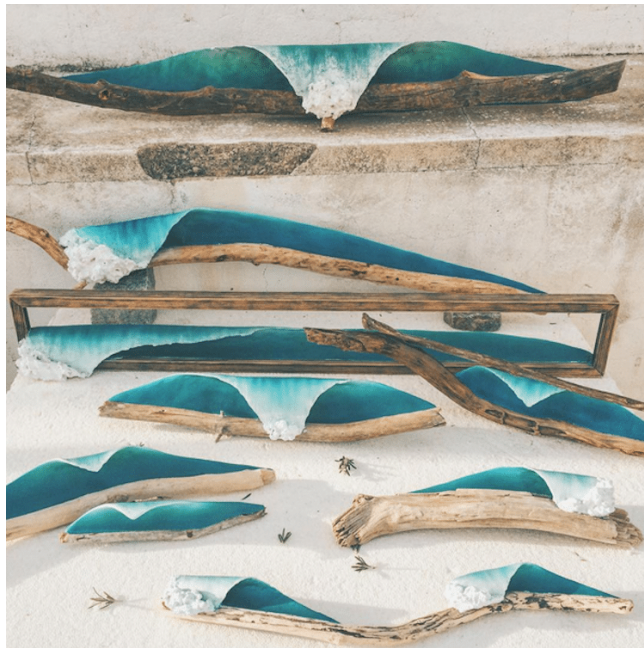
Sdney merkezli sanatçı, Ben Young mükemmel el işçiliği ile okyanus temalı cam heykeller yapmaktadır. Yeni Zelanda'nın Plenty koyunda yaşayan sanatçı etrafındaki doğadan ilham alarak eserlerini gerçekleştirmektedir. Profesyonel sörfçü ve tekne üreticisi olan Ben Young büyük ölçüde okyanustan etkilenmektedir. Sanatçı elle kestiği katı bir malzeme olan camlarını özel tekniği ile birleştirerek etkilendiği denizi meydana getirerek eserlerine alttan yansıttığı ışıkla yaptığı ironi ile organik formlar yapmayı amaçlıyor. Young endüstriyel bir malzeme olan cam ile organik formlar yapmayı inceliyor ve betonun temel bir yapı malzemesi olması durumundan hoşlanıyor. Bu iki malzemenin yarattığı fiziksel ve görsel kontrastı kullanmayı seviyor.

Görsel 13. Ben Young, The Diver

(<https://mymodernmet.com/ben-young-glass-sculptures-sofa-expo>)

İnsan ve doğa arasındaki ilişkinin nostaljik ve kolektif bakış açısını araştıran sanatçı başkalarının bakış açılarını ve deneyimlerini referans alır. Görselde ki dalgıçta olduğu gibi bazı eserlerinde bronz döküm kullanmaktadır.

Görsel 14. Johny Vieira

(<https://mymodernmet.com/wave-art-johny-surf-art>)

Portekizli sanatçı Johny, sörf aşkını heykeltıraş yeteneğiyle birleştirmiştir. Kumsalda bulunduğu doğal dal parçalarıyla alçı kullanarak o dallara uyumlu dalgalarını yapmaktadır. Sanatçı bu dal parçaları ile dalgalarını çerçevelemiş oluyor ve eserin doğa ile bağlantısını vurgulamaktadır. Dalların her birinin farklı olmasıyla yarattığı duygunun farklı olduğunu söyleyen sanatçı işlerinin bu sayede başka bir eşinin olamayacağını belirtiyor.

Görsel 15. Miguel Rothschild, Profundis
(<http:miguelrothschild.deworks>)

Modifiye fotoğraftan, cam, heykel, tekstile kadar uzanan multidisipliner sanatçı Miguel kumaş üzerine baskı ile bir illüzyon yaratmıştır. İzleyicinin algılarıyla oynayan eserde hem dalga hem de gökyüzünden bir parça gibi

göstermiştir. Kumaşı astığı ipler ise aynı zamanda güneş ya da yağmur ışınları gibi parlamaktadır.

Miguel'e bir röportajında, su işlerinde bir zıtlık olarak kalır, seni bu elemente çeken nedir diye sorulmuş ve sanatçı şöyle cevaplamıştır;

Su benim için çok yüzeysel bir metafor. Su sürekli olarak hareketlidir, tekrar edilemeyen şekilleri üreten bir makina gibi. Ben yüzeydeki ve derinlikteki tansiyona ve değişmeyen devam eden tehdidin içindeki sessizlik hissine ilgiliyim. İlgi duyduğum diğer bir bakış açısı da; Alman romantik hareketlerinin fırtınalı bir denizi, nasıl olurda sanatçının ruhsal durumu olarak gördükleridir.

Görsel 16. Miguel Rothschild, Elegy
(<http://miguelrothschild.deworks>)

Miguel'e yöneltilen ' kullandığın madde seçimlerini açıklayabilir misin?' sorusuna verdiği cevap ise şöyle olmuştur.

Ben zıt şeylerin arasındaki gerilimle ve sürtünmeyle ilgileniyorum. Günlük objelere sezgisel yan anlamlar vererek ya da tam tersi şeklinde. Kutsal bir şeyi alıp onu seküler hale dönüştürüyorum. Bu yüzden ben, kırık cam, misina ipi, pipet, konfeti, gibi diğer var olduğu bilinmeyen ölçülerden elde edilen günlük

objeleri kullanırım. Işığın trajik hale getirir veya daha derinliği ve sıradan bir şeye karmaşık boyutlar katarım. (Finney)

1.4.1. Plastik Sanatlarda Zıtlık ve Diyalektik Temaları

Pek çok sanatçı zıtlık ve diyalektik kavramlarını sanat nesnesi haline dönüştürmektedir.

Görsel 17. Javier Pérez 1

(<http://shifuctose.com/2018/05/31/javier-perez-sculptures-explore-ties-between-humanity-nature/>)

Javier'in heykelleri insan ve doğa arasındaki bağları keşfetmeyi hedeflemektedir. Sanatçının figüratif heykelleri vücudumuzu polyester reçine ve hayvan bağırsağı gibi malzemeler kullanarak hem hastalıklı hem de zarif yaklaşımlarla doğaya bağlar. Sanatçı bu çalışmalarını yoğun metaforla dolu ve güçlü bir sembolizmle iç içe geçmiş bir dil kullanarak sorgulamaları ve insanlık üzerine düşüncelerini ortaya koyuyor. Eserleri doğal ve kültürel, iç ve dış, yaşam ve ölüm gibi birbirine zıt gibi görünen kavramlar arasındaki sınırın ne kadar zayıf olabileceğini gösteren içsel bir diyalektiği içeriyor. (Hifuctose,2018)

Görsel 18. Javier Pérez 2

(<https://www.artsy.net/artwork/javier-perez-carrona-1>)

Perez, görünümü çelişkili olmayan insan vücudunun büyüleyici özelliklerine odaklanmıştır. İnsan derisi son derece hassas ve kırılgandır ancak aynı zamanda vücudun güçlü kütlesini, tüm organizmayı temel maddelerle sağlayan ince ve karmaşık kan damarlarını kontrol etme gücüne sahiptir. Borges geleneğindeki vücudun mortalitesi ve metamorfozu eserlerinin merkezidir. Lateks, yapay reçine, çelik, hayvan kılı veya bitki parçaları gibi malzemelerin

kullanımı sertlik-kırılganlık, iç-dış, çekicilik-iticilik gibi zıtlıkların altını çizmektedir.
(Ocula)

Görsel 19. Javier Pérez 3

(<https://www.artsy.net/artwork/javier-perez-carrona-1>)

Perez, ruh ve bedeni, saflığı ve saf olmayanı, güzelliği ve dehşeti, çekme ve itme arasındaki zıt noktalarla uğraşmayı sevdiğini dile getirmektedir. Zıtlıkların dengelenme hareketini izleyiciye sunmak isteyen sanatçı zıtlıkların uzlaşmasını yansıtmaktadır. Bu kavramların ne kadar belirsiz olduğunu ve ne kadar geri dönüşlü olabileceğini açıklamak istemiştir. Bu çalışmalardaki düşünce insanlığı kendi koşuluyla ve insanlığın karşı konulmaz bir çekiciliği almaya korktuğu her şeyle yüzleşmektir ve insanın kendi organı tarafından etkilenmesidir.

Görsel 20. Babak Golkar, Dialectic of Failure 1

(<http://babakgolkar.ca>)

Sanatçı 'Başarısızlığın Diyalektiği' adlı çalışmalarında kilin diyalektiğinde saklı olan tarihçilik-modernlik, sanat-zanaat, modern akıl yürütme-geleneksel mistisizm gibi ikilemlerin arasındaki uzlaşmanın ve müzakerenin özenli ve hassas doğasını yansıtmıştır.

Kil bazlı sanat eserleri, zanaat olarak tanımlanan ve bu nedenle kritik çağdaş sanat söyleminin dışındaki bir ortamın uzlaşmasıdır. Tasarımdaki formlar sıradan geleneksel fonksiyonel kaplar değildir, bir çığlık sesini susturmak için tasarlanmıştır. İnsanlar çığlık, korku ya da nedeni açıklanamayan duygu durumlarını bastırmak için isyan etmeye mecburdur. Başarısızlığın diyalektiği, izleyicileri küresel zorluklarla başa çıkmanın ve anlamının tek aracı olarak akıl sınırlamaları göz önüne aldığı materyali, sanat ve zanaatın işlevini yeniden değerlendirmeye davet ediyor. Şiirsel ya da edebi, düşünceli ya da düşüncesiz, başarısızlık diyalektiğindeki eserler zamanımızın karmaşıklığını ifade eder.

(Golkar,2013)

Görsel 21. Babak Golkar, Dialectic of Failure 2

(https://www.vanartgallery.bc.ca/the_exhibitions/exhibit_golkar.html)

Görsel 22. Claes Oldenburg, Shelf Life Number 1

(<https://whitehotmagazine.com/articles/claes-oldenburg-s-shelf-lives/3815>)

Cleas Oldenburg, sürrealist bir kaliteye sahip oyuncaklar yapmakta ve şöyle açıklamaktadır; sanatım karşıtların bir çözümüdür, karşıtların eşzamanlı sunumu için çaba göstermektedir, bir dizi çelişkiyi kapsayan bir birlik. Sıradan ve olağanüstü, estetik ve estetik olmayan, gizem ve sıradan, vb. her şeyi bir araya getirmek istiyor. Rüyalar ve uyanmadaki gibi zıt kavramlardan doğan gerginliğin sanatın sebebi ve birliğin ancak aranacak bir şey olduğunu dile getiriyor. 'iki kutuplu gerginliğin bulunduğu bir form, kendi fikri olan bir yer.'

Görsel 23. Claes Oldenburg, Shelf Life Number 2

(<https://whitehotmagazine.com/articles/claes-oldenburg-s-shelf-lives/3815>)

Breton, Hegel'in diyalektiğine bir borç kabul eder ve Oldenburg'un diyalektik bir sanattır: karşıtlıklar (Tez ve antitez) birleşir, sentezi yeni bir form ve varlık deneyimi doğurur," sürrealite", yani" süperrealite", belki de bir sanat eseri düşünmenin genel olarak geçerli bir yoludur. Breton ayrıca Freud'a bir borç kabul etti-rüya ve gerçeklik arasındaki ayrım Freud'un *rüyaların yorumundan türetilmiştir* . Oldenburg'un da bir Freudian sanatıdır—Oldenburg'un kendisinin

de kabul ettiđi gibi psikanalitik olarak bilgilendirilmiř, daha geniř psikolojik olarak dūřünen bir sanattır. Freud'un zihin topografik modeli, hūsnūkuruntu bilinçsiz mentasyon (sözde birincil süreç dūřünme) ve gerçekçi bilinçli mentasyon (sözde ikincil süreç dūřünme) arasındaki ayırım ile, gerçeküstü çözülecek karřıtların başka bir çift sunuyor. (Kuspit,2017)

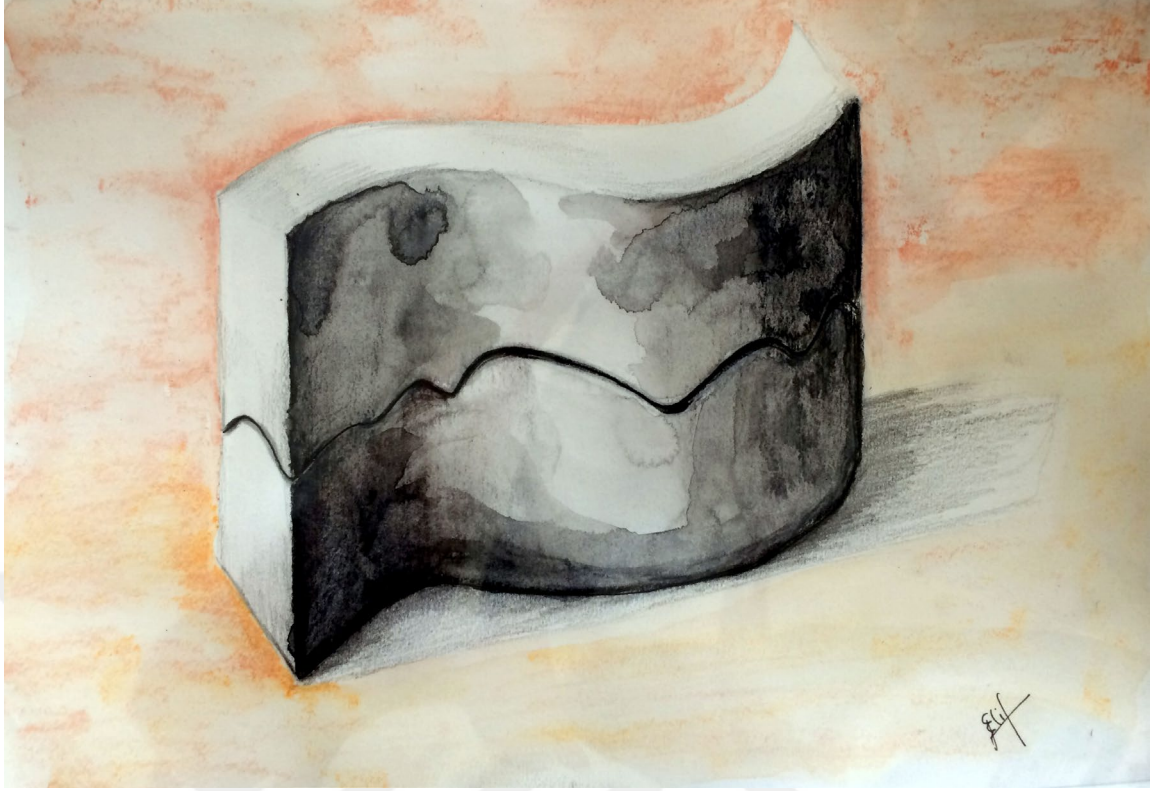
2.KİŞİSEL UYGULAMALAR

Bu çalışmada zıtlık kavramı dalga formu ile sanatsal olarak seramik ve cam materyalleri kullanılarak yorumlanmıştır. Doğanın düzenini oluşturan zıtlıklar, doğanın bir parçası olan ve diyalektik düzen barındıran deniz dalgası formuyla ifade edilmiştir. Zıtlıklar birbirinin varlık koşulu olan iki unsurun bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Doğanın düzenini sağlayan diyalektik, zıt kavramların yer değiştirmesi ile sağlanmaktadır. Dalgaların oluşumunu sağlayan gel-git hareketi ise itme ve çekme kuvvetinin yer değiştirmesi sonucu oluşan kıvrımlı hareketlerdir. İnsan yaşamının gel-gitleri de dalgalardaki gibi zıt iki kavram sonucu dengeyi oluşturmak için vardır. Tüm evren için var olan zaman kavramı, sular gibi sürekli bir akış halindedir.

Görsel 24. Dalga (<http://www.serdarbeji.com/wp-content/uploads/2014/03/wave-2.jpg>)

Tasarım aşamasında su yüzeyinde oluşan kıvrımlı hareketler incelenip Görsel 25'de olduğu gibi bazı çizimler yapılmıştır. Bu çizimler sonucunda dalgayı oluşturacak olan, birim meydana getirilmiştir.

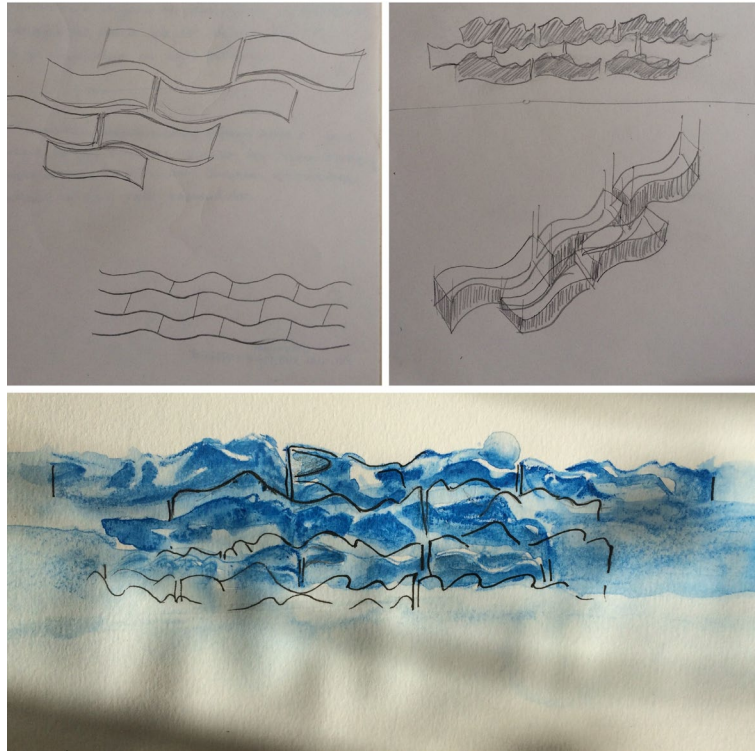

Görsel 25. Dalga birim tasarımı (Odabaş, kişisel arşiv)

Çizimdeki birim tasarımı alçı malzemesi kullanılarak şekillendirilmiştir ve daha sonra yapılan bu birimin zıttı kalıplama yöntemiyle oluşturulmuştur. Tasarımın temelini oluşturacak birbirinin zıttı ve birbirini tamamlayan bu iki birimin alçı ile kalıbı alınmıştır.

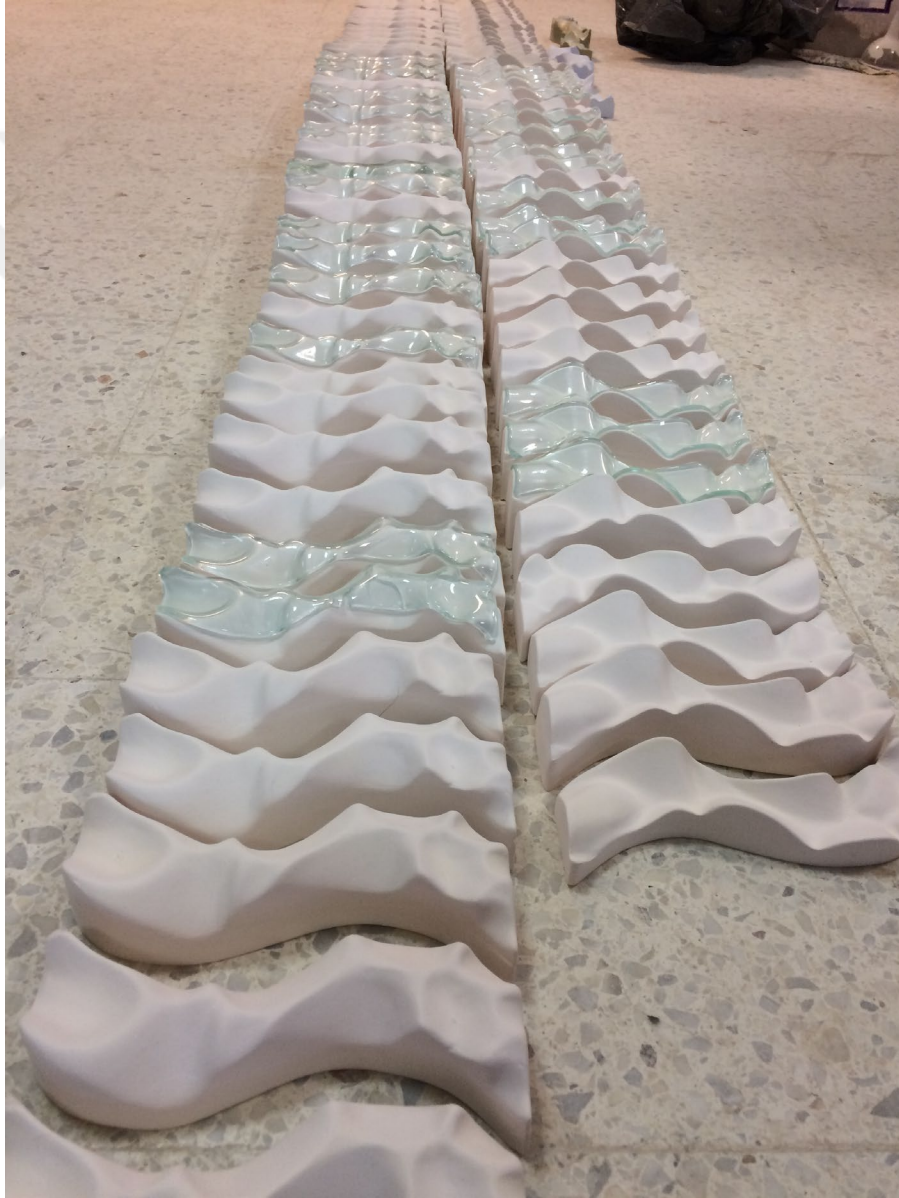
Görsel 26. Birim kalıplarının alınması aşaması (Odabaş, kişisel arşiv)

Görsel 27. Birimlerin düzenleme şekli için çizimler (Odabaş, kişisel arşiv)

Birimlerin bir sistematik oluşturabilmesi için bazı tasarımlar yapılmıştır. Bu sistematik diyalektik düzeni sağlamaktadır.

Tasarım sürecinde kalıpları alınan birimlerden, vitrikiye çamuru kullanılarak döküm tekniğiyle çok sayıda üretim yapılmıştır. Kalıplardan alınan dökümlerin boyları kademe kademe kısaltılıp uzatılarak deniz yüzeyindeki küçük kıvrımlı dalganın yanı sıra düzenlemenin bütününde dalga hareketi yansıtılmak istenmiştir.

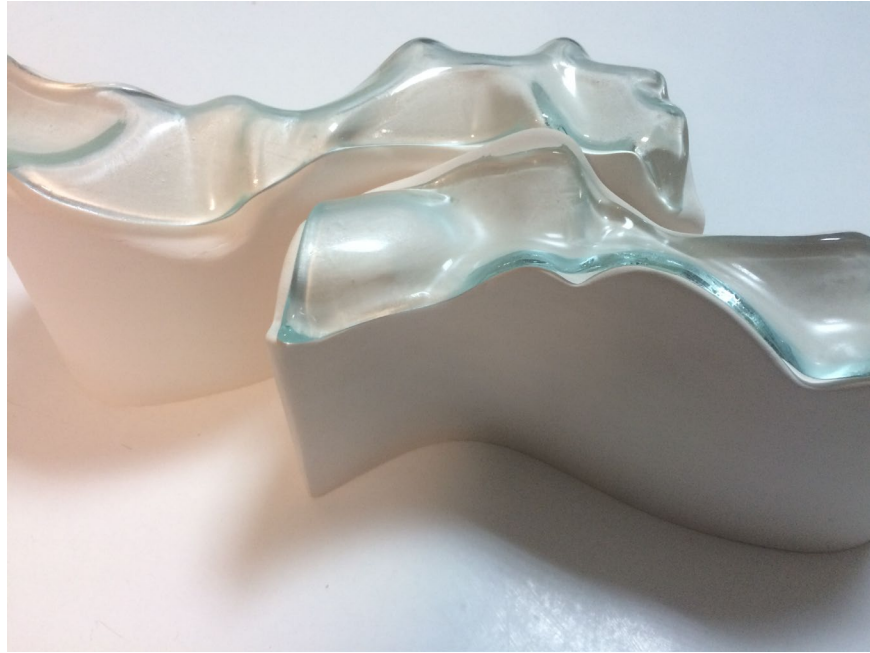

Görsel 28. Birim dökümleri (Odabaş, kişisel arşiv)

Tasarlanan birimler ilk olarak 1040 derecede ilk pişirimleri yapıldıktan sonra renklendirmek ve su hissini güçlendirmek için seçilen şeffaf cam materyali ile füzyon tekniğiyle seramik birimlerin üst yüzeyi kaplanmıştır.

Görsel 29. Füzyon aşaması (Odabaş, kişisel arşiv)

Görsel 30. Füzyondan sonra cam detayı (Odabaş, kişisel arşiv)

Doğanın düzenini var eden zıtlıkların, belirli bir düzen ile devamlılığı sağlanmaktadır. Gerçekleştirilen tasarımda sadece birbirine zıt iki parça kullanılarak belirli bir düzen içerisinde yerleştirilerek tasarım oluşturulmuştur.

Görsel 31. Yapım aşaması detay (Odabaş,kişisel arşiv)

Tasarımın tamamında hâkim olan iki birim birbirlerinin negatfidirler ve birbirlerini tamamlamaktadırlar. İki birimin belirli bir düzen ile yerleştirilmesiyle oluşturulan dalga hareketi birimlerin boylarının kısalıp uzatılmasıyla dalga hareketi desteklenmiştir. Böylelikle su yüzeyinde ki dalgalanma dokusu ile zeminden gelen dalgalanma hareketi birlikte verilmiştir.

Görsel 32. İlk pişirim sonrası, düzenleme (Odabaş, kişisel arşiv)

Teknik detayları ve nedenleri ile ele alınmış iki parçanın bir bütünü tamamlama süreci olan diyalektiğe bağlı dalgadan yola çıkışlı sanatsal seramik çalışmalarının verilen açıklamalarının yanı sıra, sanat felsefesi bağlamında daha tamamlayıcı ve etkili olması adına; çalışmaların her unsurunun açıklamalarına yer vermenin anlamlı olacağı düşünülmüştür: Dalga, her zaman zıtlıklarla oluşan ve içinde olduğumuz an gibi tekrar edilemeyen şekilleri üreten bir metafor değil midir? Böylelikle denize her baktığımızda kendini ne kadar tekrar etse de bir an sonrası bambaşka, öngörülemez ve herkes için ayrı bir hayatı, bir hikayeyi temsil eden kompozisyonudur. Bu kompozisyonda ki zıtlıklar birbirinin varoluşsal aynası niteliğini taşımazlar mı? Bu varlık koşulu esas alınarak, doğadan ödünç alınıp dahil edilen kesitler, zıtlığın yer değiştirmesini betimlemek amacıyla kompozisyona dahil edilmişlerdir. Bu negatiflerde, zapt edilemeyen, özgür olan zaman, yaşam, ölüm gibi hayatın ve evrenin döngüsünde bulunan sürekliliğin devamı yer alır. Bu düzen benzermiş gibi gözükse de akan zamanla değişimle gerçekleşen bir inşa gibi hiçbir zaman aynı duyguyu, aynı yaşamı, aynı kompozisyonu yansıtmaz. Her kompozisyon kendi içinde anlam taşır. Herkes kendi yaşantısı içinde kaybolur ve yeniden anlam bulur. Çalışmada yer alan kompozisyon insanların bu safliklarını, şeffaflıklarını olduğu gibi göstermek; sanki aynaya bakıyormuş hissi vermek amacıyla asıl meta olan dalga kümelerinin üzerinde cam işlenerek oluşturulmuştur. Çünkü doğadaki en kusursuz katı şeffaflığın cam bünyesinde bulunduğu düşünülmüştür. Öte yandan cam, içeriğinde bulunan moleküllerin ışığın her bir açısında farklı bir yansıma yapması sebebiyle dalgaların zıtlığının, karmaşasının bir tamamlayıcısı olarak kullanılmıştır.

Görsel 33. Med Cezir, 20x80x210 cm. (y.x g.x d.), 2019 (Odabaş, kişisel arşiv)

Bu fikirler ışığında dalga figürlerinin beyaz planda olmasının sebebi teknik ve teorik açıdan yumuşak ve organik bir etki oluşturmalarıdır. Aynı zamanda dalganın çalışmadaki anlamı camın ışık etkisi ve bu iki obje arasında ki ahengi bozmamak için kullanılmıştır. Öte yandan renkli bir malzemenin insanlar üzerinde uyandıracığı his, birimlerin sert geçişleri içereceğinden istenmeyen bir huzursuzluk yaratabilir ki insan kendi içinde huzuru aramaktadır ve bu huzur için oluşturulan düzlem boş bir sayfa gibi beyaz olmalıdır. Çünkü herkesin rengi kendine özeldir; dalgalarda görünen hayatlar, hikayeler gibi...

Görsel 34. Işık ile alınan detay (Med Cezir), (Odabaş, kişisel arşiv)

Dalga ve cam arasındaki hassas ilişki, şeffaflık, saflık gibi olguların yanında insanların çalışmaya baktıkları zaman kendileriyle, kendi içlerinde başbaşa kalma duygusunun yalın tarafsızlığını, beyazlıkla ifade eder. Dalgalar insanların onlara bakmasıyla şekillenmez; tarafsız kalırlar, insanlar onları sadece gördükleri açıdan yorumlayabilirler, zaman gibi...

Görsel 35. Detay (Med Cezir), (Odabaş, Kişisel arşiv)

Görsel 36. Düzenlemeler 1 (Odabaş, kişisel arşiv)

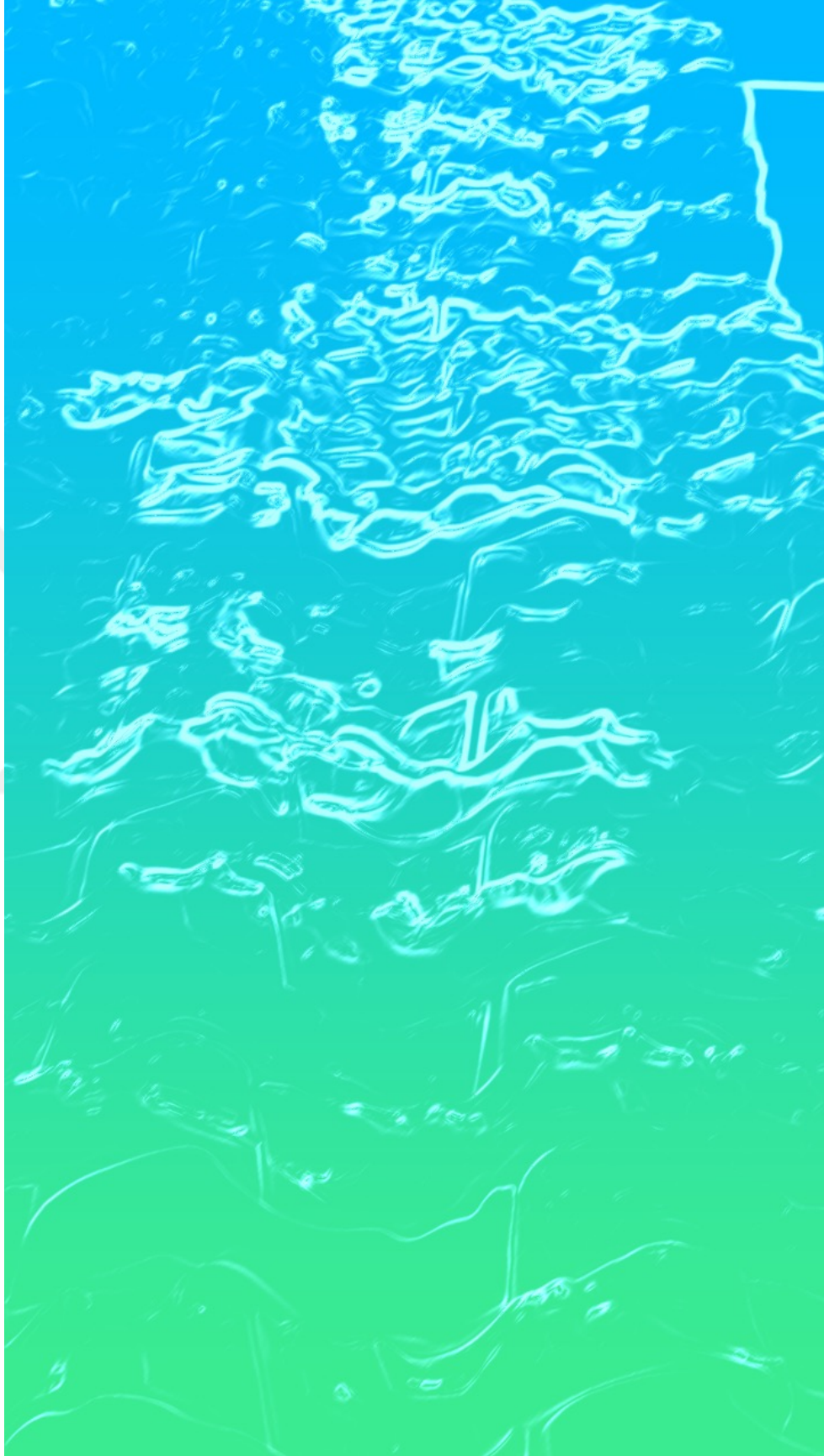
Görsel 37. Düzenlemeler 2, (Odabaş, kişisel arşiv)

Yukarıda görülen iki çalışma aslında tam olarak dalga hareketinin diyalektiğinin görünmeyen yüzünü tasvir etmektedirler. Sebebi açısından su olarak gözlemlenen camın yüzeydeki hareketi durgun olarak gözlemlense de, dipteki uyumu tıpkı bir kesit anlayışı bağlamında gösterilmeye çalışılmıştır. Çünkü kesit alanından bakıldığında yüzeyde durgun olan su dipte bir dalga formu yaratmakta olduğu betimlenmeye çalışılmıştır.

Görsel 38. Düzenlemeler 3 (Odabaş, kişisel arşiv)

Porselen kili ile alınan döküm ürünler ile materyalin pürüzsüzlük özelliği kullanılarak zıt birimlerin birbiriyle kusursuz bir bütün oluşturma hali sergilenmek istenmiştir.

Görsel 39. Dijital düzenlemeler 1(Odabaş,kişisel arşiv)

Görsel 40. Dijital düzenlemeler 2(Odabaş,kişisel arşiv)

SONUÇ

Zıtlık kavramı, doğadaki dalga oluşumlarıyla sanatsal olarak nasıl yorumlanır sorusu üzerinden gidildiğinde; İlk bölümde anlatılanların ışığında Herakleitosla başlayan zıtlık kavramıyla ilgili ilk görüşlerdeki genel yargı zıtlık kavramındaki iki olgunun birbirini tamamlaması halidir. Doğanın düzeninde var olan diyalektik kavramında ise zıtlıkların belirli bir düzen ile yer değiştirmesi olgusudur. Bu olgu aynı zamanda diyalektiği de var etmiştir.

Zıtlıklar birbirini var ederken evrenin dengesini sağlamaktadır. Karşıtlık kanunun yukarı ve aşağı hareketleri doğa üzerinden incelendiğinde de evrenin doğal döngüsü kolaylıkla anlamlandırılmıştır. Zıtlıkların bir arada ve sürekli çekişmesiyle devamlılığı olan karşıtların birliği diyalektiği, evrenin devam etmesini sağlayan, uyumsuzlukların içerisindeki uyumu oluşturan, kendini tekrarlayan ancak tekrarı hiçbir zaman aynı olmayan bir bütündür.

Bu durumun çarpıcı yansımaları sanatta da görülmüştür. Sanatta da yeri oldukça büyük olan zıtlık ilkesi doğada olduğu gibi tasarımlarda da dengeyi oluşturmuştur. Araştırılan pek çok sanat alanında farklı materyaller ile deniz ve dalga temasının işlendiği görülmüştür. Dalgayı tanımladığımız büyük küçük gibi sıfatlar, zaman zaman değişiklik gösterse de dalga diyalektik düzen gereği evrensel dönüşlüğüne devam etmektedir. Dünya yüzeyindeki karşıt kuvvetlerin savaşımı her zaman dengeyi ve düzeni sağlamıştır. Herhangi bir su birikintisi hareket ediyor olsa da su aynı su, deniz aynı denizdir. Özünde her zaman aynı kalan deniz, bizlere her defasında farklı görünmektedir. Bir dalga hareketini takip ettiğimiz zaman o dalganın nasıl oluştuğundan ziyade bizlerde uyandırdığı hislerle ilgilidir. Bunun sebebi ise zıtlıkların diyalektiği ile devamlılığını sağlayan hareketin bizler içinde aynı olması halidir. Doğaya atfettiğimiz bu düzen bizler içinde geçerliliğini ortaya koymaktadır. Bir dalganın oluşması için gerekli olan zıt unsurlar doğanın düzenini oluştururken bizler içinde geçerlidir. Bu çalışmada dalga hareketi seçilmiş bir örnektir. Dalga dışında pek çok diyalektik dönüşlülük insan yaşamında benzerlikler bulabiliriz. Fakat hayatımızda dalgada olduğu gibi itme ve çekme gücü gibi neden ve sonuç vs.

pek çok zıtlıkla örülüdür. Zaman kavramında da kendimizin veya bakmak istediğimiz kişinin yaşantısı kadarını görebiliriz. Dalga ise bu zaman diliminden seçilmiş bir karedir ve tekrar aynı ana şahit olamayacağımız bir saniyedir. Dalgalar sürekli bir akış halindedir, biri diğerinin benzeri olabilir fakat birebir aynısı olamaz.

Bu çalışmada zıtlık kavramı dalga formu ile sanatsal olarak seramik ve cam materyalleri kullanılarak yorumlanmıştır. Doğanın düzenini oluşturan zıtlıklar, doğanın bir parçası olan ve diyalektik düzen barındıran deniz dalgası formuyla ifade edilmiştir. Zıtlıklar birbirinin varlık koşulu olan iki unsurun bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Doğanın düzenini sağlayan diyalektik, zıt kavramların yer değiştirmesi ile sağlanmaktadır. Bu bilgilerin ışığında tasarım aşamasında şeffaflık ve opaklık gibi iki zıt unsur olan seramik ve cam kullanılmıştır. Dalga formları için kullanılan seramiğin renginin beyaz olmasının amacı, insanları dalga formu ve kendi tarafsızlıklarıyla baş başa bırakmaktır. Dalgaların üzerinde İşlenen su hissi cam ile betimlenmiştir. Çünkü doğadaki en kusursuz katı şeffaflık cam materyalinde mevcuttur. Öte yandan cam, içeriğinde bulunan moleküllerin ışığın her bir açısında farklı bir yansıma yapması sebebiyle dalgaların zıtlığının, karmaşasının bir tamamlayıcısıdır.

Sonuç olarak, çalışmaya başlamadan yapılan araştırmalar ve sorun tespiti ile zıtlık kavramını, doğadaki diyalektiğe dalga formuyla sanatsal olarak yorumlamak amacıyla kavramsal araştırmalar yapıp, yöntem belirlenmiş olup, ardından uygulama kısmına geçilmiştir. Evrende hâkim olan düzen ve bu düzenin temel yapı taşlarından olan zıtlıkların hareket hali olan diyalektik kavramı ile sağlanmaktadır. Bu düzen ve kavram barındıran dalga hareketinin incelenmesi sonucunda insana atfedilen özellikler yorumlanmıştır. Bu eşleştirme ve sanatsal bakış açısıyla tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Yapılan tasarımlarda her unsur bir anlam barındırmaktadır. Ayrıca seçilen malzemenin seramik ve cam oluşu kendi içerisinde diyalektiğin materyal bazında ortaya konabileceğini göstermiştir. Çünkü seramik ve camın plastik açıdan oluşturduğu zıtlık olgusu, opak ve şeffaf aslında anlatılmak istenen zıtlığa bağlı ana diyalektiğin

temellerine dayandırılmaktadır. Bu yüzden konunun içeriğinin tam olarak ortaya konabilmesi açısından, seramik ve cam malzemenin seçilmesi ve bir bütünü tasvir edebilmesi; daha önce de detayları ile açıklanan tıpkı zıtlıkların diyalektik kavramı ile birbirini takip ettiği düzleminde ilerlediği evrensel uyum akışına bağlı olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Tasarımın temelini oluşturan zıt parçalar diyalektik kavramında anlatıldığı gibi bir düzen içerisinde bir bütün haline getirilmiş ve izleyicinin kendisinden yansımalar bulması sağlanmıştır. Böylelikle zıtlık kavramı ve dalga formunu kullanarak seramik ve cam malzeme ile sanat eserleri oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

- Burnet, J. (2013). *Erken Yunan Felsefesi*: İdea Yayınları
- Deniz, S.R. (1999). *Sanatla Doğa Arasındaki İlişkileri Diyalektik Yöntemle Kavrama Üzerine Plastik Denemeler*. (Yüksek Lisans): Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gürer, L. (1990). *Temel Tasarım*: İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası
- Ebcim, Alparslan.(2013). *Zıtlık Kavramının Sanatın Araç Olarak Kullanımıyla Heykel Sanatında Sorgulanması*. (Yüksek Lisans): Mersin Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
- Engels, F. (2010). *Doğanın Diyalektiği*: Sol Yayınları
- Hançerlioğlu, O. (1985). *Felsefe Ansiklopedisi*: Remzi Yayınları
- Hançerlioğlu, O. (1996). *Felsefe Sözlüğü*: Remzi Yayınları
- Palmer, M. (2004). *Yin ve Yang: Çin'in Karşıtlıklar Felsefesinin Kavranması ve Günlük Yaşantımıza Uyarlanması*: Dharma Yayınları
- Politzer, G. (2004). *Felsefenin Temel İlkeleri*: Sosyal Yayınları
- Sunar, C. (1967). *Heraklit ve Oluş Meselesi*: dergiler.ankara.edu.tr
- Şentürk, L.V. (1999). *Görsel Anlatımda Zıtlık ve Denge*. (Sanatta Yeterlilik): Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tanpınar, A. H. (2008). *Yaşadığım Gibi*: Dergah Yayınları
- Tunalı, İ. (2007). *Yeni Sanat Üstüne*. Artist
- Thalheimer, A. (2013). *Diyalektik Materyalizme Giriş*: Yordam Kitap Yayınları
- Yıldırım, C. (2004). *Çağdaş Felsefe Sözlüğü*: Doruk Yayınları

İNTERNET KAYNAKLARI

Briney, A. (2017). *Okyanus Dalgaları*. Erişim Tarihi: 10.10.2018.
<https://www.thoughtco.com/what-are-waves-1435368>

Courbet, G. *The Wave* . <httpswww.staedelmuseum.deencollectionwave-1869>
Erişim Tarihi: 18.12.2018

Çabuk, İ. (2011). *Temel Tasarımda Zıtlık İlkesi*. Erişim Tarihi: 28.09.2018.
<http://standartworkshop.blogspot.com/2011/06/zitlik.html>

Dalga Görseli, <httpspixabay.comtrdalga-müthiş-deniz-beach-doğa-1615404>.
Erişim Tarihi: 05.11.2018

Finney, A. (t.y.). Miguel Rothchild. Erişim Tarihi: 7.01.2018
<https://www.ignant.com/2018/04/03/talking-melancholy-and-humour-with-miguel-rothschild/>

Golkar, B. (2013). *Babak Golkar*. Erişim Tarihi: 27.01.2019
<http://babakgolkar.ca/dialectic-of-failure/pwoemh2vfrzvz6k2cq7cingb5fx86f>

Golkar, B. *Dialectic of Failure*.<httpbabakgolkar.ca>. Erişim Tarihi: 07.01.2019

Hifuctose, (2018). *Javier Pérez*. Erişim Tarihi: 28.01.2019
<https://hifuctose.com/2018/05/31/javier-perezs-sculptures-explore-ties-between-humanity-nature/>

Hokusai, K. *The Great Wave off Kanagawa*.
<httpseyahat.mynet.comkanagawanin-buyuk-dalgasi-nasil-bu-kadar-unlu-oldu-1184888> Erişim Tarihi: 11.10.2018

Kuspit, D. (2017). Claes Oldenburg. Erişim Tarihi: 1.1.2019
<https://whitehotmagazine.com/articles/claes-oldenburg-s-shelf-lives/3815>

Mae, V. <httpsmymodernmet.comvanessa-mae-paintings-of-waves>. Erişim Tarihi: 20.12.2018

McCurdy, J. (2013). *Jennifer McCurdy*. Erişim Tarihi: 27.12.2018.
<http://combustus.com/when-natural-science-informs-art/>

McCurdy, J. *Wave Vessel* . <https://collections.artsmia.org/art110459/wave-vessel-jennifer-mccurdy>. Erişim Tarihi: 23.12.2018

Ocula, (t.y.). *Javier Pérez*. Erişim Tarihi: 28.01.2019

<https://ocula.com/artists/javier-perez/>

Oldenburg, C. *Shelf Life*. <https://whitehotmagazine.com/articles/claes-oldenburg-s-shelf-lives3815>. Erişim Tarihi: 07.01.2019

Perez, J. <http://shifruuctose.com/2018/05/31/javier-perezs-sculptures-explore-ties-between-humanity-nature>. Erişim Tarihi: 07.01.2019

Romeck, D. *Refraction*. <https://mymodernmet.com/denise-romecki-ocean-wave-sculptures>. Erişim Tarihi: 22.12.2018

Romeck, D. *Wind Blown*. <https://mymodernmet.com/denise-romecki-ocean-wave-sculptures> . Erişim Tarihi: 22.12.2018

Rothschild, M. *Profundis*. <http://miguelrothschild.deworks> . Erişim Tarihi: 03.01.2019

Rothschild, M. *Elegy* . <https://www.thisiscolossal.com/2018/02/suspended-ocean-wave-installations-by-miguel-rothschild>. Erişim Tarihi: 03.01.2019

Studios on high gallery, (t.y.). *Denise Romecki*. Erişim Tarihi: 26.12.2018. <http://studiosonhigh.com/denise-romecki.html>

Tarancı, C. S (t.y.). *Otuz Beş Yaş Şiiri*. Erişim Tarihi: 5.11.2018. <http://www.siirpenceresi.com/sairsiir/cahitsitkitaranci.htm>

Turkedebiyatı, (2007). *Diyalektik*. Erişim Tarihi: 16.11.2018. <https://www.turkedebiyati.org/diyalektik>

Türk Dil Kurumu, genel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi:2017.Zıtlık. Diyalektik

Türk Dil Kurumu, genel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi:6.10.2018.Dalga

Türk Dil Kurumu, eş ve yakın anlamlılar sözlüğü. Erişim Tarihi:2017. Zıtlık

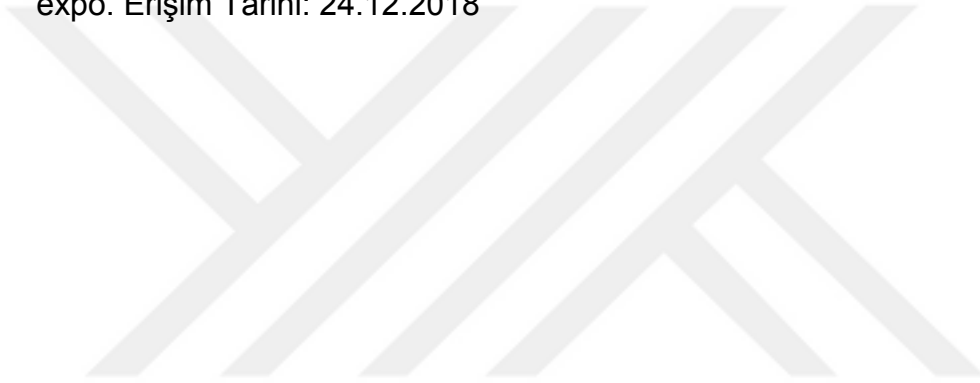
Vieira, J. <https://mymodernmet.com/wave-art-johny-surf-art>. Erişim Tarihi: 25.12.2018

Yin Yang, https://es.wikipedia.org/wiki/Yin_y_yang. Erişim Tarihi: 20.07.2018

Young, B. *Lonesome light*. <https://mymodernmet.com/ben-young-glass-sculptures-sofa-expo>. Erişim Tarihi: 23.12.2018

Young, B. *The Entrance*. <https://mymodernmet.com/ben-young-glass-sculptures-sofa-expo> . Erişim Tarihi: 23.12.2018

Young, B. *The Diver*. <https://mymodernmet.com/ben-young-glass-sculptures-sofa-expo>. Erişim Tarihi: 24.12.2018

ZITLIK KAVRAMININ DALGA OLUŞUMLARIYLA SANATSAL OLARAK YORUMLANMASI

Yazar Elif Odabaş

Gönderim Tarihi: 22-Mar-2019 11:41AM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1097779757

Dosya adı: KAVRAMININ_DALGA_OLU_UMLARIYLA_SANATSAL_OLARAK_YORUNLANMASI.pdf (4.38M)

Kelime sayısı: 9166

Karakter sayısı: 64238

ZITLIK KAVRAMININ DALGA OLUŞUMLARIYLA SANATSAL OLARAK YORUMLANMASI

ORJİNALLİK RAPORU

%9	%8	%2	%6
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Hacettepe University Öğrenci Ödevi	%4
2	yilmaz.mersin.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
3	yesimzaif.com İnternet Kaynağı	%1
4	www.magmadergisi.com İnternet Kaynağı	<%1
5	nedir.ileilgili.org İnternet Kaynağı	<%1
6	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
7	sozbul.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
8	Given. The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods Yayın	<%1

9	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
10	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<% 1
11	www.europosteri.hr İnternet Kaynağı	<% 1
12	Zehra Seda Boztunali, Fatih Basbug. "ANALYSIS OF NATURE IN PAUL CEZANNE'S ART", SED Journal of Art Education, 2017 Yayın	<% 1
13	H. Bustince, E. Barrenechea, J. Fernandez, M. Pagola, J. Montero, C. Guerra. "Contrast of a fuzzy relation", Information Sciences, 2010 Yayın	<% 1
14	www.felsefe.gen.tr İnternet Kaynağı	<% 1
15	SAYILGAN, Özge. "DİJİTAL OYUNLARDA SAVAŞ ANLATISI VE ", Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2017. Yayın	<% 1
16	www.serdarbeji.com İnternet Kaynağı	<% 1
17	Submitted to Türkiye ve Orta Dogu Amme İdaresi Enstit Öğrenci Ödevi	<% 1

- 18 www.nisanyansozluk.com
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 19 Engin Ugur, Samed Ayhan Ozsoy. "DESIGN ELEMENTS OF SIMILAR WATER COMPANY LABELS AND ANALYSIS FROM THE DESIGN TECHNIQUE", Ulakbilge Dergisi, 2018
Yayın <% 1
-
- 20 ing-potential-
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 21 tml?uid=321768&ion=sc11breaknews.com
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 22 www.ansiklopedim.web.tr
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 23 id.scribd.com
İnternet Kaynağı <% 1
-

Alıntılarını çıkart

üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde